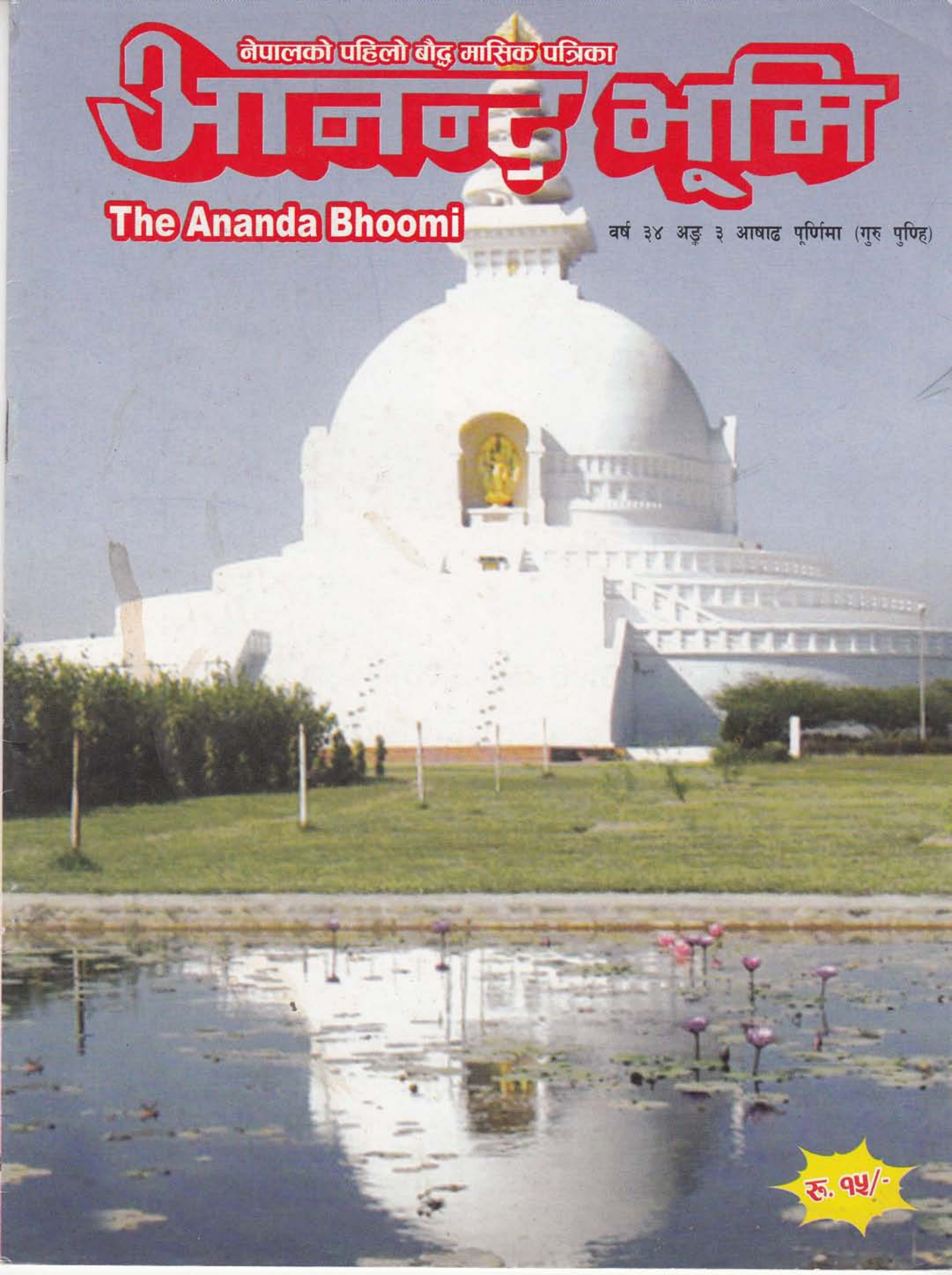

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्दभूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३४ अङ्क ३ आषाढ पूर्णिमा (गुरु पुणिह)

रु. १५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

बु.सं. २५५० ने.सं. ११२६ गुरु पुण्ही २०६३, आषाढ शुक्लपूर्णिमा वर्ष ३४ अंक ३

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 34 No. 3

बुद्ध वचन

जिघच्छा परमा रोगा-सङ्घारा परमा दुखा ।
एतं जत्वा यथाभूतं-निब्बानं परमं सुखं (२०३)

भोक रोग हो, संस्कार परम दुःख हो ।

यस्तो जानेर भेट्टाएको निर्वाण नै परम सुख हो । (२०३)

कार्यालय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुठी

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkutibihar@ntc.net.np

विषय सूची

१) सम्पादकीय	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	३
३) सम्मा आजिव - आचार्य भिक्षु कुमार कास्यप	४
४) अम्ब जातक - स्व.आचार्यभिक्षु अमृतानन्द	६
५) लोकतथ चरिय - भिक्षु सुजन किति	७
६) बानी - भिक्षु धर्ममूर्ति	८
७) मन भित्र..... - भिक्षु कोण्डञ्ज	११
८) बाल मञ्च बिना - शिर्षकको कथा	१४
९) परित्राण पाठ - भिक्षु सरणंकर	१६
१०) खण्डन ६ - श्री धर राणा	१८
११) what is the Dhadha - ven sochu	२०
१२) बौद्ध गतिविधि	२५

आवरण पृष्ठ

निश्चल पानीको छहारीमा शान्ति स्तुपको प्रतिबिम्ब ।

-शान्ति स्तुप चैत्य लुम्बिनी

वार्षिक रु. १५०१-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरी

नेपालको पहिलो बौद्ध साहित्य पत्रिका

आनन्दभूमि

निर्देशक

भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर

सल्लाहकार

भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर
तीर्थनारायण मानन्धर

सम्पादक

भिक्षु धर्ममूर्ति

प्रबन्ध सम्पादक

संघरत्न शाक्य

सहयोगी

भिक्षु प्रजारत्न

आर्थिक व्यवस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

त्रिभुवनधर तुलाधर

सहयोगी

मणिरत्न तुलाधर

सहयोगी

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीधः),
भिक्षु मैत्री महास्थविर (लुम्बिनी), अ. इन्द्रावती,
सत्यना शाक्य, नरेश वज्राचार्य/विद्यादेवी शाक्य
(वृटवल), याम शाक्य (वेनी), सजु वज्राचार्य
(पाल्पा), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य
(बाग्लुङ), विजय गुरुङ (लमजुङ) शेखर शाक्य
(नारायणगढ), सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा),

मुद्रण

एस. प्रिन्टर्स, काठमाण्डौ

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुथि
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

का.जि.द.नं. ३४ ०३४/३५/म.क्षे.हु.नि.द.नं. ७/०६९/६२

सम्पादकीय

शान्तिको स्थापना

आज विश्वको प्ररिप्रेक्ष्यमा शान्ति एक नितान्त अत्यावश्यक र छलफलको विषय भएको छ साथै शान्ति स्थापनार्थ विशेष योगदान पुर्‍याउने महानुभावहरूलाई सम्मानार्थ विश्वको सर्वोच्च उपहार शान्ति नोबेल पुरस्कार समेत स्थापना गरी, शान्ति स्थापनार्थ योगदान गर्ने दलाई लामा र मार्टिन कि लुथर आदिलाई शान्ति नोबेल पुरस्कारले पुरस्कृत गरिसकिएको छ। यसरी नै विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले उपहारहरूको स्थापना गरिरहेको छ। तर पनि विश्वमा शान्ति स्थापना हुन सकेको छैन।

यस्तो अवस्थामा विश्वमा शान्ति स्थापनार्थ चाहिने आधारभूत तत्वहरू के के हुन्, त्यसको पहिचान गरिसकेपछि मात्र निश्चित रूपमा शान्ति स्थापना गर्न सकिन्छ। अन्यथा त्यस प्रकार शान्तिले दिर्घकाल रूपमा शान्ति कायम गर्न सकिन्न। तसर्थ स्थायी रूपमा शान्ति स्थापना गर्न के कस्तो प्रक्रिया अपनाउन सकिन्छ भन्ने तर्फ बुद्धको दर्शन अनुसार शान्ति कायम गर्नको लागि विशेषत मानवहरूलाई अत्यावश्यक आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्ति भएमा समाजमा हुने अशान्तिको ५० प्रतिशत कम हुन्छ। र बाँकि ५० प्रतिशत अशान्ति हुने मानवहरूको अवगुणमा आधारित संकुचितता, वैमनष्यता, शंकालुपन र असमझदारीपनलाई लिएको छ।

तसर्थ सही रूपमा स्थायी, दिर्घकालीन शान्ति स्थापना गर्नको लागि प्रथमतः आधारभूत तत्वलाई प्राथमिकता दिइएको खण्डमा कसैले त्यसको प्राप्तिको लागि आफ्नो क्षमता भन्दा बढि खट्नु नपरोस् जसबाट उस्सा नैराश्यताको भाव नभल्कोस् उसले अनैतिक कार्य, घुसखोरी कमिसन, लुट, चोरी जस्ता कार्य गर्न नपरेको होस् भने दोश्रोमा मानवमा विद्यमान अवगुणहरूलाई हटाउन सकेमा निश्चय नै शान्ति स्थापना सफल हुनेछ। यसको लागि बुद्धोपदेशित चतुरार्यसत्य अन्तरगतको आर्यअष्टाङ्गिक मार्गलाई अनुगमन गर्न सक्नु पर्दछ। जसमा उल्लेख भएका सही संकल्प, सही हेराइ, सही बोलि, सही काम, सही जीविका सही व्यायाम, सह समृति र सही रूपमा ध्यान पुर्‍याएर कार्य गर्नु आदि आठवटा मार्गलाई जीवनमा अनुसरण गर्न सकेको खण्डमा निश्चय नै शान्ति स्थापना सफल हुनेछ। आशा र भरोसा गरौं सम्पूर्ण मानवले बुद्धोपदेशित गम्भिराती गम्भिर हृदयस्पर्शी समयापेक्ष आर्यअष्टाङ्गिक मार्गलाई अनुसरण गरी शान्ति स्थापना गर्ने कार्यमा सबैले पहल गरिदिने छ।

धन्यवाद

पाठक प्रतिक्रिया

बहस हुनु भएन । बुद्धधर्मको एक स्तम्भका रूपमा रहेको यस आनन्द भूमि पत्रिकामा बिगत केहि महिना देखि एक लेखको खण्डन नाटकीय शैलिमा शिरियल भै क्रमश प्रस्तुति गरेको पढ्न पाउँदा आनन्द भूमि पत्रिकाको स्तर न्यूनिकरण भए पो जस्तो महसुस गर्न पुगे । तसर्थ बहस र खण्डन गर्नु परेमा बुद्धिजीविहरु

एक आपसमा, आमने-सामने बसि खण्डन र तर्क गरेमा ज्ञानवर्द्धक र सफल पनि हुनेछ यसरी प्रस्तुतिकरण गरेर तपाईंहरुले आ-आफ्नो पाण्डित्याई मात्र प्रस्तुति गर्न खोजेको जस्तो भान हुन्छ । आशा छ भविष्यमा तपाईंहरुको खण्डन र प्रतिक्रिया नभई समसामयिक र रोचक लेख रचनाहरु पढ्न पाउने छु ।

- आभा, लाजिम्पात

तीतो अत्य ९

-आभा

थिएन यहाँ दुःख मात्र,
साथ साथ कारण पनि ॥
हुँदैन यहाँ कारण मात्र,
खोजे भेटिन्छ मार्ग अवश्य पनि ॥१॥
त्यहि मार्गको भूमरीमा,
भौतारिएका सिद्धार्थ पनि ॥
के मात्र गरेनन् उल्ले,
सुनख र गोण ब्रत पनि ॥२॥
जब बोले अन्तर मनले,
यी सब व्यर्थ हुन्,
आफ्नो शरिरलाई दुःख दिने ॥
यदि यस्तै हो भने तः,
पाउँथे जलचरले मुक्ति त ॥३॥
थियो बिचार यस्तै बोधिसत्वको,
तब त लागे गयातिर ॥
कस्त थाले पलेटी बरको,
गरे अभ्यास निराहारको ॥४॥
कतिञ्जेल बसिन्थ्यो र,
निराहार पनि ॥
सकेन थाप्न आफ्नो शरीर,
तब बोध गरे यो पनि बेकार ॥५॥

जब शुरु गरे अन्नपान,
भने आफ्नै मित्रले विश्वास घात ॥
के थाहा त उनिहरुलाई,
भोकको महत्व ॥
कुनै दिन भोकाएर बसेको भएतः ॥६॥
थिएन उसको कुनै सरल यात्रा,
बाकिं थिएन हीन र अति मात्रा ॥
सोचन थाले अब म रोजुं कुन बाटो,
बकिं थियो तः अब एक मात्र ॥७॥
थिएन त्यो कुनै उद्देश्य बिहीनको,
तब तः जस्तो भएता पनि सहेको ॥
थिएन त्यो कुनै बाहिरको,
खोजिएर भेटाउने खालको ॥
थियो तः त्यो,
आफ्नै बानि सुधाने खालको ॥८॥
मानेन निरर्थक,
आफ्नो पहिलो प्रयाशलाई ॥
थाने कुनै शिक्षा,
त्यसलाई पनि ॥
तः उल्ले बुझे, र
बुझाउन सके,
मध्यम मार्ग, के हो? भनी ॥९॥

सम्मा आजिव

- आचार्य भिक्षु कुमार कास्यप महास्थविर
आनन्दकुटी बिहार, स्वयम्भू

सम्मा आजिव यो आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग अन्तर्गतको पाँचौ खुड्किलोको रूपमा समुल्लेख भएको छ। यो मार्ग अन्य मार्ग भन्दा विशेष रूपमा उल्लेख गर्नु पर्ने हुन्छ। किनकि यो मार्गलाई आर्यअष्टाङ्गिक मार्गको मेरूदण्डको रूपमा पनि लिइन्छ। तसर्थ यस मार्गलाई मुख्य रूपमा चर्चा गर्नु पर्ने हुन्छ।

सम्मा आजीव भन्नाले सम्यक रूपमा जिवन निर्वाह गर्ने कार्यलाई सम्मा आजीव भनिन्छ, वा सही रूपमा जिवन यापन गर्ने, अथवा बुझ्ने सरल भाषामा, वा धार्मिक भाषामा उल्लेख गर्नु पर्दा सम्मा आजीव भनेको सही रूपमा जीवन यापनको लागि छलकपट विना जालझेल गरी, ठग्ने पवृत्ति आदि वाहेक धार्मिक तरीकाबाट पञ्चशीलमा प्रतिस्थित भई, अन्य काम गरी जिवन यापन गर्ने तरिकालाई सम्मा आजिव भनी परिभाषित गर्न सकिन्छ। सम्मा आजिवकामा बुढले निम्न पाँच प्रकारका कार्यलाई मिथ्या आजिविको रूपमा परिभाषित गर्नु भएको छ। ती हुन्:-

- १) सत्य वाणिज्या:-हिंसा र युद्धलाई अभिप्रेति गराउने हात-हतियारको विक्रि वितरण गर्नु।
- २) दास वाणिज्या:-पैसाको लागि आफ्ना छोरा छोरीहरूलाई दास बनाउन बेच्नु।
- ३) सत्त वाणिज्या:-हिंसाको लागि पशु प्राणिहरू बेच्नु।
- ४) मज्ज वाणिज्या:-मानिसलाई विवेकी हीन र पशु समान तुल्याउने नशालु लागु पदार्थ, जाँद रक्सि आदि बेच्नु। र
- ५) विस वाणिज्या:-मानवको वा प्राणिको जिवन नै समाप्त पार्ने खालका विशालु विष आदिको व्यापार गर्नु।

उपरोक्त पाँच प्रकारका व्यापारलाई बुढले मिथ्या आजिविकाको रूपमा उपदेश दिनु भएको छ। त्यस वाहेक अन्य धार्मिक तरिकाले गर्ने व्यापार-व्यवसायलाई सम्मा आजिवको रूपमा उल्लेख गर्न सकिन्छ। बुढोपदेश अनुसार मिथ्या आजिव अन्तर्गत व्यापार व्यवसाय गर्दा आफ्नो फाइदाको लागि दुधमा पानी मिसाएर बेच्नु, असल खाले चामलमा कमसल खालको चामल मिसाएर बेच्नु, कमसल खाले चामलमा पनि धान अथवा अन्य कुनै त्यस्ता चामल आकार र रंगको स-साना ढुङ्गा मिसाएर विक्रि वितरण गर्नु, पेट्रोलमा मट्टितेल मिसाउनु आदि कार्य सम्मा आजिव अन्तर्गत नपर्ने व्यवसायहरू हुन्। यसर्थ सम्मा आजिव वा सही रूपमा जिवन व्यतित गर्न बौद्ध चर्या अनुसार कठिनै छ, तर कठिन भनेर प्रयास चाहिँ छाड्नु हुन्न। तसर्थ

सम्मा आजिवलाई सही रूपमा बुझ्नु अत्यावश्यक छ। अब माथि उल्लेखित पाँच बुँदालाई विस्तृत रूपमा अध्ययन गरौं।

(१) सत्य वाणिज्या अर्थात् हात हतियारको बेच विखन गर्नु। आजको विश्व हत्या र हिंसाबाट आक्रान्त भएको छ, यो हुनुमा विशेषत हतियारको उत्पादन र विक्रि वितरण नै प्रमुख कारण हो भन्दा कसैको दुईमत नहोला। आजको विश्वको ज्वलन्त उदाहरणको रूपमा लिनु पर्दा इराकमा शान्ति स्थापनार्थ संयुक्त राष्ट्रसंघ प्रमुख राष्ट्रहरू सम्मिलित अमेरिका, बेलायत आदि राष्ट्रहरू मिलि आतंकवादिहरूलाई निमित्त्यान्न पार्ने प्रयाशमा कति आफ्ना सैनिकहरूले ज्यान गुमाउन पुगे त: कति जनाको प्राण पखेरू आतंकको नाममा गुमाउन पुगे यसबाट कसलाई फाइदा र लाभ भयो। अवश्य कसैलाई लाभ भएन होला, भए ती पूँजिवादि अधिनायकवादिहरूलाई मात्र हो। फाइदा मात्र तिनीहरूलाई भए जसले हात-हतियार उत्पादन गरेर प्रयोग विना त्यसै राखेका थिए उनिहरूको प्रयोग परिक्षण गर्ने थलो भइदियो। विगत नेपालको घटनाहरूलाई नै हेरौं चाहे त्यो एक दुईको ज्यान लिने खालको हत्या नै होस् या त: परिवार र समाजका धेरै भन्दा धेरै को ज्यान लिने आतंककारी भिल्ला बोकेका मानवका समुहका एक पक्षले गरिएको आतंककारीको ज्यादति नै किन नहोस्।

२) दास वाणिज्या:-दासत्वको लागि आफ्ना छोरा-छोरी बेच्नु। प्राय कोही पनि आमा-बुवाले आफ्ना छोरा-छोरीलाई बेच्दैनन् र बेच्न चाहँदैनन् यस्तो हुँदाहुँदै पनि बाध्यता र परिस्थितिले कोहि-कसैलाई यस्तो काम गर्न अभिप्रेरित गरेको हुन्छ। कारण समाजमा विद्यमान असमानता, गरिबी र पछोटेपनले गर्दा यस्तो कुकृत्य कार्य गर्न कुत्कुत्याएको हुन्छ। यसले गर्दा अभिभावकहरूले नचाहन्दा नचाहन्दै पनि यस्तो कार्य गर्न तमसिनु परेको हुन्छ। जसको परिणाम यति घातक सिद्ध हुन पुग्दछ की नेपालको विगतमा भएको र हाल भइरहेको वाल वच्चाहरूलाई सर्कसमा खेलाउन बेचेकाहरूले भोगेका तीता क्षण र दुखद खवरले को मात्र सभ्य मानवहरूको मन नरोएको होला। र हाल पनि सक्रिय रूपमा सञ्चालन भइरहेको चेली बेटी बेच विखन जसले गर्दा घातक एडस् जस्तो रोगको शिकार हुन विवश छन्। यस्तो कार्यबाट टाढा रहन सके अवश्य पनि समाजमा निश्चल शान्ति र सभ्य समाजको निर्माण हुनेछ।

सत्त वणिज्जा:-हत्या हिंसाको लागि वा काटमारको लागि र मनोरन्जनको लागि (शिकार खेलि पशु हत्या गर्ने) आदि कार्यको लागि पशु-पन्छीहरू विक्रि वितरण गर्नु । यसबाट समाजमा मानवहरूमा पाशविकताको प्रवृत्ति भल्कन्नु र मानवलाई हिंसक स्वभावको बनाइदिन्छ । यसर्थ सत्त वणिज्जालाई मिथ्या आजिविका अन्तर्गतको तेश्रो खुड्किलोको रूपमा लिइन्छ ।

मज्ज वणिज्जा-मानवलाई पथ भ्रष्ट र मति भ्रष्ट बनाउने मात्र नभई के सही र के असही छुट्टयाउनु नसक्ने अवस्थामा पुर्‍याउनुका साथ साथै समाजमा कलह र अशान्तिको मूल तत्वको रूपमा रहने मध्यपान वा लागु पदार्थ जस्ता जाँड-रक्सि, जुन भोग्य अन्नलाई कुट्याएर नशालु पदार्थमा परिणत गरी समाजमा अन्नको अभाव र असमानता फैलाउने लगायत आधुनिक नशालु पेय तथा दुर्व्यसनका तत्वहरू विक्रि वितरण गर्ने कार्यलाई चौठो मिथ्या आजिविकाको रूपमा उल्लेख गरिएको पाइन्छ । र

अन्तमा विस वणिज्जा:-प्राणिहरूको अमूल्य जिवनलाई समाप्त गर्ने खालको विषादि वस्तु आदिको विक्रि वितरण गर्ने कार्यलाई बौद्ध दर्शनमा पाँचौ मिथ्या आजिविकाको रूपमा लिइन्छ भने यसका अलावा आफ्नो हित र स्वार्थको जिवन यापनको लागि गरिने जति पनि क्रियाकलापहरू हुन् त्यसलाई मिथ्या आजिविकाको रूपमा लिईने मात्र नभई आफुसंग हुँदै नभएको गुणहरू आफुमा छ भनी आफ्नो जिविकाको लागि छलकपट, लाञ्छना आदि कार्यबाट जिविका चलाउने कार्यलाई पनि मिथ्या आजिविकाको रूपमा उल्लेख गरिएको पाइन्छ ।

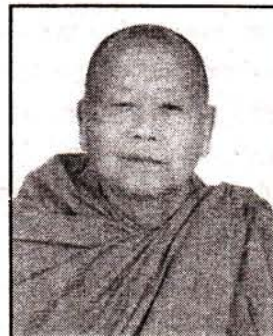
अतः उपरोक्त सम्पूर्ण गलत तरिका अपनाई जिवन यापन गरिने व्यवहारबाट टाढा रही अन्य सम्यक तरिकाबाट जिवन यापन गर्ने तरिकालाई नै सम्मा आजिविकाको रूपमा उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

कमश:-

हार्दिक शुभकामना

श्रद्धेय बुद्धघोष भन्ते
संघनायक

श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते
संघ उप-नायक

श्रद्धेय बुद्धघोष भन्ते तथा अश्वघोष भन्ते नेपालको, बुद्धशासनको गरीमामय पद संघनायक र संघ उप-नायक जस्ता उत्त्वपदमा आशीन हुनु भएकोमा वहाँहरूको जीवनकालमा नेपाली बुद्ध शासनमा उत्तरोत्तर प्रगति तथा शासन चिरस्थायीको कामना गर्दछौ ।

गुण को-अपरेटिभ लि.
Guna Co-operative Ltd.

Min Bhawan, New Baneshwor, Kathmandu
Tel: 4482018, 2112199, Fax: 977-1-4477294

गुण मल्टिपरपोज को-अपरेटिभ लि.

**Guna Multipurpose
Co-operative Ltd.**

Pulchowk, Lalitpur, Nepal, Tel: 555590
Fax: 977-1-5555591

८. अम्ब जातक (१२४)

“वायमेथेव पुरिसोति....” भन्ने यो गाथा जेतवनमा बसिरहनु भएका शास्ताले एक कर्तव्यपरायण ब्राम्हणको कारणमा बताउनु भएको हो ।

वर्तमान कथा

यिनी श्रावस्तीवासी एक कुलपुत्र थिए । शासनमा भित्री हृदयदेखि नै विश्वास गरी प्रव्वजित भई कर्तव्यपरायण भएका थिए । आचार्य उपाध्यायप्रति गर्नुपर्ने काम-पिउने पानी र भोजन राख्ने काम तथा उपोसथागारमा र जन्ताघर आदिहरूमा गर्नुपर्ने काम राम्ररी गर्थे । चौध प्रकारका महाकर्तव्यहरू र अंस प्रकारका स-साना कर्तव्यहरूमा पनि परिपूर्ण थिए । जस्तै :- बिहार बढानु, परिवेण बढानु तितर वितर भएका फुलहरू बढानु र बिहारमा जाने बाटोमा बढानुका साथै मानिसहरूलाई पिउने पानी दिन्थे ।

उन्को यो कर्तव्यमाथि प्रसन्न भई मानिसहरूले पाँच सय जति नित्य भोजन प्रदान गरे महालाभसत्कार उत्पन्न भयो । उन्को कारणले गर्दा धेरै भिक्षुहरूलाई सुख सुविधा भएको थियो । एक दिन धर्मसभामा भिक्षुहरूले कुरा निकाले- “आवुसो ! अमुक भिक्षुको आफ्नो कर्तव्यपरायणताको कारणले गर्दा धेरै लाभ सत्कार प्राप्त भएको छ । यसरी एक जनाको कारणले गर्दा धेरै जनाले सुख सुविधा प्राप्त भएको छ ।”

शास्ता आउनु भई -“भिक्षुहो ! तिमीहरू यहाँ के कुरा गरी बसिरहेका थियौ ?” भनी सोधनी भएपछि “यो यो कुरा” भनी बताए त्यसपछि भगवानले “भिक्षुहो ! अहिले मात्र होइन पहिले पनि यी भिक्षु कर्तव्यपरायण थिए र अघि पनि एक जनाको कारणले यिनैले ल्याएको फलफुलद्वारा पाँचसय ऋषिहरूले जीवन यापन गरेका थिए” भनी भन्नुहुँदै पूर्वजन्मको कुरा बताउनु भयो ।

अतीत कथा

अतीत समयमा वातराणसीमा ब्रह्मदत्तले राज्य गरिरहेको बेलामा बोधिसत्त्व उदिच्च ब्राम्हण कुलमा जन्मी बैश पुगेपछि ऋषि भेष अनुसार प्रव्वजित भई पाँचसय ऋषिपरिवारहरूका साथ कुनै एक फेदीमा बसे ।

उसबखत हिमालयमा ठूलो सुक्खा पऱ्यो । जताततै पानी सुक्यो । पशुहरू पानी नपाएर धेरै कष्टमा परे । अनि ती तापसहरू मध्ये एक तापसले पिपासाले पीडित भएका उनीहरूलाई देखेर एउटा रुख काटी द्रोणी बनाई एक एक पसर गर्दै पानी राखी

द्रोणी भरेर उनीहरूलाई पियाउन थाले । धेरै पशुहरू एकत्रित भई पानी पिउन आउने गरेका हुनाले उनलाई फलफुल ल्याउन जान पनि समय भएन । निराहार बसी पानी दिइनैरहे । अनि मृगहरूले सोच्न थाले -“हामीलाई पानी दिँदादिदै यिनलाई फलफुल लिन जान पनि फुर्सत भएन । निराहारताको कारणले सारै कष्ट भोगिरहेछन् । यसकारण हामीहरूले एक निर्णय अथवा नियम किन तवनाऔं ?” “अब उपरान्त पानी पिउन आउने प्रत्येकले आ-आफ्नो समर्थ अनुसार फलमूल लिएर आउनु पर्छ ।”

त्यहाँ देखि एक एक पशुपक्षिले आ-आफ्नो समर्थ अनुसार मीठा मीठा आँप, जमुना तथा कटहर लिएर आउन थाले । एकजनाकोनिमित्त ल्याएका फलमूलहरू सङ्गि दुई गाढा प्रमाणको हुन्थ्यो । पाँचसय तापसहरूले त्यही फलमूल खाई बढ्ताभएको फालिदिन्थे ।

यो देखेर बोधिसत्त्वले “एक जनाको कर्तव्य परायणताको कारणले गर्दा यतिका तापसहरूलाई फलमूलको निमित्त जंगलमा जानपरेन । यही नै आहार उत्पन्न भयो । वीर्य पराक्रम भनेको गनै पर्छ” भन्दै यो गाथा भने-

“वायमेथेव पुरिसो न निब्बिन्देय्य पण्डितो ।

वयमस्स फलं पस्स भत्ता अम्बा अनीतिहन्ति ।”

अर्थ:-

“पुरुषले वीर्य प्रयत्न भनेको गरिनैरहनुपर्छ । पण्डित पुरुष विमुख हुनुहुन्न । प्रयत्नको फल हेर यहीँ प्रसस्त आँप खान पाए ।”

यसरी महासत्त्वले ऋषिहरूलाई अववाद गरे ।

शास्ताले यो धर्म देशना ल्याउनुभई जातक समाधान गर्नु भयो ।

“त्यस बखत कर्तव्यपरायण हुने तापस यिनै भिक्षु थिए । गणाचार्य भने म नै थिएँ” भनी भन्नुभयो । ♦

लोकतथ चर्या

-भिक्षु सुजन किति

बुद्धका तीन चर्याहरु मध्येमा लोकतथ चर्या पनि एक हो । सर्वसाधारण मानिसको हित सुखको लागि सच्च धर्मलाई बुझाउन र सिकाउन वहाँले गरिने दैनिक कार्य हो । वहाँले दिनमा ५ प्रकारले लोक सेवा गर्नु भयो र सत्यधर्मलाई फैलाउनु भयो । जस्तै:-

- १) पुब्बणहे पिण्डपातञ्च
विहान सबेरै सत्त्वलोक र पुण्य गर्न चाहनेहरुका लागि उद्धार गर्न भिक्षा जानु हुन्छ ।
 - २) सायणहे धम्मदेसनं
साँझपख सत्यधर्म सुन्न इच्छुकलाई धर्म देशना गर्नु हुन्छ ।
 - ३) पदोसे भिक्षुओवादं
बेलुकीतिर भिक्षुहरुलाई धर्म देशना गर्नु हुन्छ ।
 - ४) अद्धरत्ते देवपञ्चं
मध्यरातमा देवताहरुको प्रश्नको समाधान गर्नु हुन्छ ।
 - ५) पच्चुसेव गतेकाले मब्बामब्बे विलोकवं
विहानको मिर्मिरे घाम लाग्नु अगाडि सत्त्वलोकमा त्यो दिन कसले सत्यधर्मलाई बुझ्नसक्छ भनी सत्त्वलोकलाई विचारणा जाणले हेर्नुहुन्छ ।
- यो पाँच बुद्ध दैनिक चर्या अर्थात् वहाँले सत्त्वलोकलाई सांसारिक दुःखबाट मुक्त पार्न वा उद्धार गर्न गर्नु भएको लोकतथ चर्याका विषयमा छलङ्ग बुझ्न केही महत्वपूर्ण धर्मका कुरालाई विचार गरौं ।

क) बुद्धशासनको सार:-

ब्रम्हचर्य जीवनको आनिशंस लाभ सत्कार र यश होइन, समाधि भावनाको अपूर्णता आनिशंस होइन, जाण दर्शन हुनु आनिशंस होइन तर मनमा क्लेशमुक्त हुनु अलसी बुद्धि नहुनु, मनबाट क्लेश टाढा हुनु, अलक्षीय बुद्धि नहोस् भन्ने इच्छा राख्नु नै ब्रम्हचर्य जीवन हो बुद्धशासनको मूलभूत श्रेष्ठसार हो ।
चुलसारोपभसुत्र

भिक्षुहरु ! यो ब्रम्हचर्य जीवन मनुष्यलाई छल्लन होइन, न त उनीहरुबाट लाभ सत्कार तथा प्रशंसाको लागि नै हो, न त मानिसले मलाई यसरी चिन्तोस् भनेरै हो ।

भिक्षुहरु ! यो ब्रम्हचर्या जीवन संयमी त्याग अभिज्ञा र परिज्ञाको निम्ति हो । उपद्रव रहित निर्वाणमा पुग्न यो ब्रम्हचर्य संयम र त्यागका लागि हो । यो मार्ग महान महर्षिक (बुद्ध)द्वारा चल्दै गरेको छ ।

(इतिवृत्तक दोश्रो निपात ८/९ सुत्र (नेपाल भाषा))

ख) सत्य धर्म

भिक्षुहरु ! स्त्रि पुरुष गृहस्थ वा प्रव्रजितहरु यो ५ प्रकारको धर्मलाई सधैं स्मरण गर्नु पर्दछ ।

- १) हामी बुद्धा हुने स्वाभाविक धर्मबाट अलगिन सक्दैनौ ।
- २) हामी विरामी हुने स्वाभाविक धर्मबाट अलगिन सक्दैनौ ।
- ३) हामी मर्नुबाट अलगिन सक्दैनौ ।
- ४) मायालु व्यक्ति र वस्तुबाट अलगिन स्वभाविक धर्म हो ।
- ५) हामीले हाम्रो कर्मको फल भोग्नुपर्छ ।

(पञ्चक निपात अंगुत्तर निकाय २२/८१ (थाई))

ग) राति कम सुत्ने

सुन भिक्षुहरु ! ५ प्रकारका मानिसहरु राति कम सुत्दछन् ।

- १) पुरुषको इच्छा राख्ने स्त्री,
- २) स्त्रीको इच्छा राख्ने पुरुष,
- ३) चोर्ने विचार राख्ने चोर,
- ४) राज्यभारलाई ठूलो मान्नुहुने राजा र
- ५) संज्ञोजनबाट अलग हुने इच्छा राख्ने भिक्षु ।

(पञ्चक निपात अंगुत्तर निकाय २२/१७५)

घ) राम्रो बोलिको लक्षण

भिक्षुहरु हो ! ५ प्रकारका धर्मले युक्त भएको वचन सुवचन हो । दुर्वचन होइन, दोष छैन । ती हुन्

- १) समय अनुसार मिल्ने वचन,
- २) सत्य वचन,
- ३) मधुर र नम्र स्वर,
- ४) प्रयोग युक्त वचन र
- ५) मैत्रिचित्तले युक्त वचन ।

(पञ्चक निपात अंगुत्तर निकाय २२/२७१)

ङ) धर्म देशना सुन्नुको आनिशंस

- १) कहिल्यै नसुनेको सुन्न पाइन्छ ।
- २) सुनिसकेको भए छलङ्ग हुन्छ ।
- ३) संदिग्धतालाई उन्मोचन गर्छ ।
- ४) दृष्टिमा समान र सम्मादृष्ट हुन्छ । र
- ५) मन मलरूपी क्लेशबाट मुक्त हुन्छ ।

(ए,ए/२२/२७६)

च) यशबुद्धिको कारण

.... उद्योगी हुनु, जाग्रत भई कुशल धर्मलाई राम्ररी पुरागर्ने धार्मिक रूपले जीवन विताई इन्द्रिय संयम गरी अप्रमादी भई बस्नेको यशबुद्धि हुन्छ ।

(अप्रमाद वर्ग धम्मपद २४)

छ) अर्काले भन्दा अधिक हानी स्वयंको चित्तबाट सत्रुले सत्रुलाई, वैरिले वैरिलाई जति हानी नोक्सान गर्ने हो, त्यो भन्दा अधिक हानी नोक्सान अकुशल बाटोमा लागेको आफ्नो चित्तले गर्छ ।

(चित्तवर्ग धम्मपद ४२)

ज) अर्काले भन्दा चित्तले गर्ने कुशल श्रेष्ठ

... बुवा आमा इष्टमित्रले गरिदिने कुशल कार्य (कर्म) जति ठूलोछ, त्यो भन्दा श्रेष्ठकर्म, कुशलकर्ममा लागेको चित्तले गर्छ ।

चित्तवर्ग धम्मपद ४३

झ) संघसामग्रीको फल

... भिक्षुहरु ! बहुजनहरुको अर्थ, हित र सुख नै संघ सामग्री धर्मबाट हुन्छ ...

... संगीत भई मिलिजुली बस्नु सुखकर छ । मित्रता बढाई दिनु हुने, मित्रता कायम गराउन लाग्ने धार्मिक व्यक्ति सांसारिक दुःखबाट मुक्त हुने निर्वाण पदबाट वन्चित हुने असम्भव छ । निर्वाण पुग्नु अगाडि यो संसारबाट विदा लिएपनि स्वर्गमा बास पाउने छ ।

(संघ सामग्री सूत्र, इतिवृत्तक प्रथम निपात)

भगवान बुद्धका असंख्य अमूल्य उपदेशहरुको केही अंशमात्र यहाँ प्रस्तुत गरिएको हो । माथिका सम्पूर्ण धर्महरु लोकतथ्य चर्यासंग सम्बन्धित र श्रेष्ठ उपदेशहरुलाई मात्र ल्याई प्रस्तुत गरेको छ ।

शील पालन गरे हुन्छ ज्ञानी

-भिक्षु गौतम श्रीः घ विहार

अर्काले दिएको जडौली फाटि सक्थो नानाहरु

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा बुद्ध भगवान कै

सम्झनामा कोर्दैछु पानाहरु ।

बुद्ध भगवान आउन्थ भनी बिताउनु कति दिन धैर्य गरीकन

बोकेर मिठो सपना,

शायद बिति जानेहोला कल्पनै कल्पनामा

बुद्ध भगवान कै सम्झना ।

ती हुन् स्वयम्भूका दुई आँखा,

ज्ञानी र ध्यानिलाई शान्तिको परिभाषा ।

अज्ञानी, मुखलाई एक चमत्कार र खेलौना,

सुनिदेऊ म एक दुखिको बिलौना ।

बुद्धधर्मको प्रचार-प्रसार मात्र होइन,

बुफ्फु पन्यो भ्रुपडीको कहानी पनि ।

भयो देशको बेहाल अशान्तिले गन्यो,

गाउँ घर बस्तिमा पनि बुद्धको शन्देश पुन्याउनु पन्यो ।

यो हाम्रो दुइ दिनको अनित्य चोला,

आज भए, भोलि के होला ?

शील पालन गरे हुन्छ हामी ज्ञानी ।

बुद्धका सम्पूर्ण उपदेशलाई सारांशमा भन्ने हो भने ४ भागमा विभाजन गर्न सकिन्छ ।

१) स्वास्खात धम्म

जस्तो कर्म गन्यो त्यस्तै कर्मको फल पाउने छ "कल्याणकारी कल्याण पापकारी च पापक" जस्ता धर्महरुको संग्रह रुपी धर्म देशनाहरु यस भित्र पर्दछ ।

२) सल्लेख धर्म

चित्तबाट क्लेशरुपी अन्धकारलाई हटाउन दिनु भएका उपदेशहरु यसभित्र पर्दछन् । "चित्तेन नीयति लोको" जस्ता धर्मका संग्रहहरु ।

३) निय्यानिक धम्म

सांसारिक दुःखबाट मुक्त हुन गरिने पत्तिपत्ति र विपस्सकलाई आवश्यक उपदेशहरुको संकलन यसभित्र पर्दछन् । "द्वे मे भिक्षवे विज्जाभागिया समथो च विपस्सना च"

४) सन्ति धम्म

हाम्रो जीवनमा अटल सुख कसरी पाउन्छ भन्नेबारेमा दिनुभएका अमूल्य उपदेशहरु यसभित्र पर्दछन् । "सव्वत्थ दुक्खस्स सुखं पहानं"

बुद्ध यो लोकमा उत्पत्ति भई सम्पूर्ण जीवनलाई हामीहरुको लागि दान दिनु भयो अब हाम्रो लागि दिनु भएका केहि महत्वपूर्ण उपदेशलाई भएपनि हामीले अनुसरण नगरे के हाम्रो लागि सुख हुन्छ र ? ♦

अनुरोध

लेखक विद्वान्हरुमा अनुरोध बुद्धधर्म
सँग सम्बन्धित समय सापेक्षे सान्दर्भिक
लेख रचनाहरु उपलब्ध गराईदिनु हुन
आनन्द भूमि परिवार हिर्दिक अनुरोध
गर्दछौ ।

धन्यवाद

उपादानस्कन्ध संयुति अर्थात् प्राणी संसारमा यात्रा गर्दै जाँदा जीवनसंग सम्बन्ध भई जोडिएर जाने लक्षणहरु हुन्छन् । विभिन्न अवस्थामा परिस्थितिमा घट्ने घटना क्रमसंगै प्राप्त वा हासिल गर्दै जाने अनुभवहरु, ज्ञानहरु, बानीहरु, स्वभावहरु हुने तथ्य भएता पनि कुनै कुनै मात्र चिन्न जान्न वा थाहापाउन सकिने व्यवहारिक पक्ष हामी सामु छ । ती मध्ये कुनै कुरा प्रगतिको लागि र कुनै कुरा दुर्गतिको निम्ति हेतु वा कारण बन्दछ । ती लक्षणहरु मध्ये बानी वा स्वभाव पनि एक हो । कुनै पनि कार्य पहिलो पटक गर्दा त्यो बानी नभएको नौलो काम हुन्छ । जब दोश्रो पटक गर्दछ त्यो पटक बानी भएको हुन्छ । र त्यही काम बारम्बार गर्दै जाँदा बानी पर्दछ र हाम्रो बानी बन्दछ । त्यसरी बानी बनाएका हाम्रा वर्तमान जीवनका स्वभावहरु कुनै हाम्रो हितको लागि त कुनै अहितको लागि पनि हुनसक्दछ । अरुलाई उपकार गर्नु, परित्याग गर्नु, असल चरित्रको निर्माण गर्नु आदि हितको लागि हुन्छ भने मध्यपान, चोरी, दुर्व्यवहार आदि अहितको लागि हुन्छ । जसलाई हामी राम्रो वा असल बानी नराम्रो वा कुबानीको रुपमा लिन्छौं ।

यसरी एक जाति (जन्म)मा बानी भएको स्वभावहरु पछिल्लो जाति (जन्म) मा पनि हुने हुन्छ । यसलाई बुद्धधर्ममा 'भव' बानीको रुपमा चिनाइन्छ । यसलाई व्यवहारिक रुपमा 'वासना' आशक्तिको रुपमा चिनिन्छ । कुनै व्यक्तिमा नैसर्गिक रुपमा रहेका प्रवृत्तिहरु त्यसका फलहरु हुन्छन् । आफुले पूर्वभवहरुमा अभ्यास गरेका ती बानी यस जन्ममा उसको प्रवृत्ति वा सहज दक्षताको रुपमा प्रकट हुने गर्दछ । बुद्धधर्ममा 'पारमिता' पूर्णताको कुरा पनि यसैको आधारमा व्यक्त गरिएको छ । परिक्षण निरीक्षणबाट निर्णय गरि लिएका उत्तम चर्याहरुको बानी बनाउनु बानी वसाल्नु नै पारमिता पूरण हो । एक जाति (जन्म) मा त्यसरी विकाश गरेका ती बानी भविष्यमा पनि आउने जातिहरुमा वृद्धि गर्दै प्रवर्द्धन गर्दै लान सकिन्छ । कुनै कुनै बानी त्यस्ता हुन्छन् जुन बानी हामीले कुनै प्रयत्न वा प्रयाश बिना नै समाजमा विद्यमान चाल-चलन वा संस्कृतिले गर्दा प्रचलनमा ल्याइरहेका हुन्छौं । ती बानी वा स्वभावहरु अर्को जन्ममा गएर प्रकट हुने वा चिन्न सक्ने अवस्था बिरलै हुन्छ ।

हाम्रो बानी स्वभाव भवगामी हुन्छ भन्ने तथ्य बुद्धले पूर्ण गर्नु भएको 'दश पारमिता'को कुराले स्पष्ट पाछै नै । तैपनि बुद्धकालीन अन्य भिक्षुहरुको जिवनचरित्रले पनि उक्त तथ्यलाई छर्लङ्ग पार्दछ ।

गौतम बुद्ध जीवमान हुँदा पिलिन्दवच्छको नामले प्रख्यात एक अर्हत भिक्षु हुनुहुन्थ्यो । वहाँले अन्य भिक्षुहरूसँग वा उपासक-उपासिकाहरूसँग वा केहि भन्दा हेला गरी कडा शब्द प्रयोग गरी वा त कुनैबेला त नराम्रो बोलिले कुरा गर्ने भन्ने गर्दथ्यो । जसले गर्दा अन्य भिक्षु, उपासक-उपासिकाहरुलाई नराम्रो लाग्दथ्यो । आफुलाई नसुहाउने वचनले कुरा गर्दा जसलाई पनि नराम्रो वा असजिलो लाग्नु स्वभाविकै हो । जति गर्दा पनि वहाँले बोल्ने तरिका सच्याउन नसकेकाले अन्य भिक्षुहरुले बुद्ध समक्ष त्यस भिक्षुको बारे सुनाउनु भयो । तब बुद्धले आफ्नो ज्ञानबाट त्यस भिक्षुको पूर्वजन्मका तथ्यहरु थाहा पाउनु भई ती भिक्षुहरुलाई यसरी आज्ञा हुनुभयो "भिक्षु हो ! पिलिन्दवच्छ भिक्षु पूर्वजिवनहरुमा धेरैमा उच्च ब्राम्हण कुलमा जन्म लिई गर्ने गरेका स्वभाव बानीको रुपमा आज पनि विद्यमान भएको छ । आज वहाँसँग कुनै मान छैन, अहंभाव छैन । आज वहाँ अर्हत हुनुहुन्छ । अतः अरुसँग द्वेषभावले कुरा पनि गर्नु पर्ने छैन यो वहाँको भवगामी बानी हो ।

एक पटक बुद्धका अग्र-श्रावक सारिपुत्र महास्थविर जो ब्राम्हण थिए, उफ्रि उफ्रि गइरहेको देखे । यत्रो ठूलो भिक्षुलाई आज के भएछ जुन श्रमणत्वलाई नसुहाउँदो तरिकाले जाँदैछ । भन्ने लागेका उपासक-उपासिकाहरुले बुद्ध समक्ष गई गुनासो गर्दा पूर्व भव (जाति)हरुमा धेरै पटक बाँदर भई जन्म लिईसकेकोले त्यो आजसम्म पनि बानीको रुपमा उफ्रने स्वभाव रहेको तथ्य खुलाउनु भयो । यसरी बुद्धकालीनहरु घटनाहरुको अध्ययन गर्दा धेरै यस्ता कुराहरु छन् जुन अर्हत भइसक्दा पनि छुटाउन नसकिएका त्यस्ता बानी-स्वभावहरु देखा परेका छन् । जुन यस जन्ममा अभ्यास गरेका होइनन् ।

केही समय अगाडि देखि पश्चिम देशहरुमा गरेका अनुसन्धानहरुमा अस्वाभाविक चारित्रिक लक्षण भएका बच्चाहरुको पूर्वजातिका कुराहरु खोजेर प्रकाश गरिरहेका छन् । अति जिद्दि स्वभावका एक बच्चाको अनुसन्धान गर्दा त्यो बच्चा पूर्वजन्ममा अमेरिकाको एक सैनिक भइ गएको रहेछ । हाम्रो भएका विभिन्न बानी र स्वभावहरु मध्ये कति पूर्वजन्मबाट प्राप्त प्रवृत्तिहरु हुन् भन्ने कुरा भन्न सकिदैन । न्यूयोर्क नगर अमेरिकामा जान्मिई दाँतको डाक्टर बनेस् सार्थक रुपमा काम गर्दै गई रहेका हुन् भने वहाँका आमा बुवा परिवार सहित शहरिया भएकोले । शहरिया जीवन पद्धतिबाट सञ्चालित हुन् । तर उक्त डाक्टर समय पाउना साथ वन्दुक र माछा मार्ने सामान खोला,

पोखरी, तलाउ भएका जंगलतिर गएर माछा मादै शिकार गर्दै दिन बिताउने गर्दौ रहेछ। कारण बुद्धा त्यस डाक्टर पूर्वजन्ममा न्यू जर्सी प्रान्तमा जन्मेर त्यस्तै ठाउँहरूमा गई जनावरहरू शिकार गर्दै व्यापार गरेर जिवन बिताएको बानीले गर्दा आज पनि यस्तो स्वभाव भएको तथ्य खुल्न आएको छ।

हाम्रो परिवार, समाजमा धेरै जसो रिसालु, ईर्ष्यालु, अभिमानी त्यस्तै धेरै बोल्ने कराउने, भगडा गर्ने कराउने, कलह गर्ने, भनेको नसुन्ने, नमान्ने भूठो बोल्ने चुक्ली गर्ने कुरा काट्ने, धेरै पैसा मात्र कमाउने नाम मात्र कमाउने, कन्जुस लोभि आदि चारित्रिक लक्षण स्वभाव वा बानी भएकाहरू हुनसक्दछन्। जुन परिवार समाजमा अन्य व्यक्तिहरू त्यस्तो छैनन् भने ती लक्षण, स्वभाव वा बानी पूर्वजातिबाट अभिप्रेरित भई आएका पनि हुनसक्दछन्। अतः त्यस सम्बन्धमा अलि ध्यान पुर्‍याएर ती व्यक्तिहरूसँग व्यवहार गर्नु पर्ने हुन्छ। जसले गर्दा परिवार समाजमा निम्तिन सक्ने कलह वैमनस्यताबाट बच्न सकिन्छ।

किनकी आज हामी सामु सर्वज्ञ वृद्ध हुनुहुन्छ। अतः हामीले समाजमा आश्रय-संगत गर्नेहरूको स्वभाव वा बानी व्यवहार सम्बन्धमा सत्य-तथ्य खुलासा गर्ने अवस्था छैन। त्यसकारण हामीले आ-आफ्नो स्वभाव आचरण र बानी व्यवहार प्रति सजग हुनुपर्ने हुन्छ भने हामीले आश्रय-निश्रय गर्ने व्यक्तिहरूको स्वभाव आचरण र बानी व्यवहार सम्बन्धमा पनि त्यत्तिकै नै ध्यान पुर्‍याउनु पर्ने हुन्छ। जसले गर्दा आफुसँग नमिल्ने स्वभाव आचरण वा बानी व्यवहार भएकाहरूसँग उपेक्षाभावले वा समभावले सत्संगत

गर्न सकोस् र परिवार समाज भित्र सहिष्णुता, सहृदयता छाउन सकोस्। अनि विविधता भित्र एकता होस् र अनेकतामा एकताभित्रको सुखशान्तिमय जिवन व्यतित गर्न सकोस्।

बानी पनि प्रेम, घृणा अथवा राग, द्वेष जस्तै घनिभूत (उपादान) भई यस वर्तमान जिवनमा मात्र नभई भविष्यका जन्महरूसम्म पनि प्रवाह हुने उपादानस्कन्ध संयुक्ति भएकोले यस वर्तमान जिवनमा बसालेका वा बसाल्ने बानीलाई नियन्त्रणमा राख्न जरुरी हुन्छ, कुनै पनि बानी छोड्न सक्ने, तोड्न सक्ने वा परिवर्तन गर्नसक्ने गरी मात्र बानी बसाल्नु परेमा बसाल्नु बुद्धिमानी हुनेछ। नत्र आफ्नै बानीले आफुलाई नै दुखी बनाइदिन्छ। अशान्त बनाइदिन्छ। आफुलाई मात्र नभई परिवार आफन्त र समाजलाई समेत व्याकुल बनाइदिन्छ।

संयमित वा नियन्त्रित स्वभाव, आचरण वा बानी व्यवहारले त्यसलाई घनिभूत (उपादान) हुन दिदैन अतः त्यस्ता दुर्बल वा परिवर्तन गर्न, सकिने स्वभाव, आचरण वा बानी व्यवहारमा अर्को भवसम्म प्रवाह हुने शक्ति हुँदैन। ♦

शान्ति शान्ति मन्दैमा पाउँदैन

-अमृतमान शाक्य इतुबहा-

शान्ति शान्ति भन्दै चिच्याइरहें,
शान्ति के हो ? शान्ति कहाँ छ ?
शान्ति कहाँबाट आउँछ ?
आपत परिरहेको मानवको बिचमा
पत्तो छैन शान्ति।

तृष्णाका बशमा परेका मानव,
राग, द्वेष, मोह रुपि जञ्जालमा भुल्दै।
मान्छे मान्छे बीचमा द्वन्दले थिच्छै।
शान्तिको पुकार गुञ्जन्दै रहे,
बुद्धलाई पुकार्दै गये।

द्वन्दमा मान्छे मान्छे होम दै,
विरुप बन्दै गयो मान्छे, हो कि पशु।
उहि रगत, उही छाला भएपनि,
म,म तं,तं को अहमत्वमा,
चित्तमल फरक हुँदा कहाँसम्म पुगे।

शान्ति खोज्न कतै भौतारिनु पर्दैन,
आफु भित्र नै खोजे पाउँछ।
पहिला आफुलाई चिन्नु,
पछि शान्तिलाई चिन्नु,
मानव मात्रको कल्याण सम्भौ।

पाप कर्म कहिल्यै नगर्नु।

पुण्य गर्दै जानु।

आफ्नो (मन) चित्तलाई शुद्ध गर्नु

यहि नै बुद्धको उपदेश हो।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२,४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल।
फोन नं: ४२२५६२५, ४२४४९७३, फ्याक्स: ४२२९८५५
ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस्।

मनभिन्न खन्न र खोतलन जाँदा.....

- कोण्डन्य

३:३०-५:०० सम्मको साधना कोठाकै शून्यागारमा आई साधनारत हुने अभ्यास त गरियो, तर भरखरै सकिएको सामूहिक साधनामा धाराप्रवाह निर्देशानुरूप गर्न सकिएको त्यो साधनारतभाव पूर्णतः हरायो नै । साधना बस्नु पनि घामपानी घामपानीभै मनोवृत्ति अनुरूप यस्तै येनकेन प्रकारले गर्न सकिएला भन्नु भ्रम मात्र हुँदोरहेछ । भलै पलेटी कसी बस्न सकिएला त्यो बेलै भो तर मनोगतरूपमा यथाभूत अवस्थालाई साक्षीभाव एवं समतामा बसी धाराप्रवाहकी तरह निरन्तररूपमा पछ्याउँदै जानसक्नुमा भने सोचेभै नहुँदोरहेछ । कहिले प्रयास जारी रहेपनि बाह्य आरम्भणरूपी चित्त वेगको धार कसिलो-गाँठिलो हुँदा भने ठम्याउन मुश्किलमात्र कहाँ हो र हम्महम्मै नै भई जुरूक उठ्नु उठ्नु लाग्छ, चिच्याउन र हल्ला गर्न, बेस्करी कराउन समेत मन गर्ने हुन्छ, यतिबेला धैर्यता गुम्यो वा स्मृतिलाई ठम्याउन पायो भने त ठीकै होला, विस्तारै कूल डाउन होला होइनभने त्यसै अनुरूप चल्ने संस्कार बस्न गयो भनेचाहिँ अनर्थ हुन के बेर ?

५:००-६:०० को सामूहिक ध्यानमा धाराप्रवाहलाई निरन्तरता दिँदै जाँदा समतामा भने बस्न धेरै कठिनताको अनुभूत भो, सूक्ष्म संवेदनालाई पछ्याउँदै जान सफलता प्राप्त गरेजस्तो भएपनि त्यसलाई साक्षीभावले हेरी भुक्तभावलाई छोड्नुपर्ने, अनित्यानुपश्यी भई परिवर्तित स्वभावलाई हेर्दै गहिरिएर समतामा बस्ने प्रयास जारी हुनुपर्ने तर ठीक विपरीत छिन्नछिन्नमै उही आसक्तपनले भ्याप् भ्याप् समाएभै त्यही भावमा तैरिन पुग्छ । त्यसो त एकघण्टा समाधिमा बस्दा अर्थात् साधनारत अवस्थामा पूरै समय धाराप्रवाहरूपमै सूक्ष्मातिसूक्ष्म संवेदनालाई क्रमिकरूपमा यथाभूत दर्शन गर्दै, समतामा स्थिर रही पुरानो संस्कार टुटाउँदै नयाँ संस्कार निर्माण नगर्नेतर्फ उन्मुख हुन सफल हुँदा पूर्णतः मुक्ति पाउने अवश्य पनि होइन होला । यस प्रकारले कयौँ समय यसरी यथाभूत दर्शन गरी पूर्णतः समतामा रही संवेदनाउपर अनित्यताको बोधले प्रज्ञाको पुष्टी हुँदै त्यसै प्रकृत्यानुरूप सम्पूर्ण पुराना संस्कार-धर्महरूलाई छेदन गर्दै, धुजा धुजा पादै च्याट्चुट पादै ती नयाँ बल्ने संस्कारका निर्माणाधीन अवस्था जैरेदेखि उखेलिँदै अगाडि बढ्दैजाँदा नै जीवन मुक्तिको आभास पाउँदो होली नत्र भने सही ढंगबाट सम्यक् रूपमा साधनारत हुने भावितामयी अभ्यास गर्न नजान्ने, गरेर गरेर जस्तो माछामाछा भ्यागुतो भनेको अवस्थामा त उही हो आकाशको फल आँखातरी मर भनेभै पो होला ।

आज सातौँ दिन पूराहुने तरखरमा छ, आफैँभित्र यो शिविरसम्बन्धी उपलब्धि विषयक प्रश्न र प्रतिप्रश्न पनि हुने

नगरेको चाहिँ होइन । त्यसो त साधनाको सफलताको परिसूचक वा मापदण्ड भन्नु आखिर आँखा चिम्लि गरी पलेटी कसी पूर्णतः अधिष्ठानभै साधनारत हुँदा मापन गर्न सकिने त अवश्य पनि होइन होला । आँखा मात्रै चिम्लि गरी एउटा निश्चित आसनमा यौटा निश्चित वा अनिश्चित समयसम्म बसेरपनि त्यो साधकभित्र याने उनको साधनारत मनोवृत्ति, चित्तवृत्ति वा स्मृतिसम्प्रजन्य अवस्था सम्यक् रूपमा अगाडि बढेको छैन, चित्त एकाग्रता बकुलाको जस्तै वा हावाभै जुन आयो त्यसमै रमाएर यथाभूतको नाउँमा भोगाईपनमै लिप्त छ भने, अनावश्यक रूपमा रागले रंजित, द्वेषले दूषित एवं मोहले मूढित हुँदैजाने आरम्भणमा समाहित भई चित्त एकाग्रता निरन्तर रूपमै किन नहोस् अगाडि बढेर त्यसको सही मूल्याङ्कन त हुन सक्दैन होला, किन्तु साधनारत अवस्थामा साधनाको सफलताको मापदण्डका रूपमा समतामयी भावले चाहिँ अहं भूमिका निभाएको हुन्छ नै, यो वास्तविकता हो र जस्लाई वास्तविकताकै रूपमा यथाभूत गर्न अवश्य पनि सहज भने छैन, त्यसका लागि निरन्तर भावितामयी अभ्यास, पुरुषार्थपन, वीर्याधिक चित्तको जरूरत पर्दछ ।

५:००-६:०० को समयमा कागती पानी र सुकेको अदुवा सेवनपछि कोठामा आइयो, अलि चिसो बढेको फील भइरहेछ । त्यसैले बाहिर बसिएन, कोठाभित्र एताउती गर्दै ६:००-७:०० को सामूहिक साधनाका लागि ट्वाँड-ट्वाँड ठोकिहाले । जानुपर्छ नै, गइयो र साधनारत अवस्थामा उही संवेदनालाई हेर्दै समतामा बस्ने प्रयास नै हुन्छ । धाराप्रवाह जान नसक्दा दिक्क लाग्छ, तर यो पनि कहाँ ठीक हो र ? समता त टुटीगो । यस्तै अवस्थाले गुञ्जिएर नै अनिच्छावत संखारा वाचन शुरू भै गो, अलिकति आराम भएजस्तै अनुभूत भो किनकि अब विश्रामसँगै प्रवचन सुन्न पाउने र सुत्न पनि पाउने भइगो ।

गुरुजीले आज प्रवचनमा सांकेतिक, प्रतीकात्मक एवं लाक्षणिक स्वभावानुरूपका देवदेवीका चर्चा बडो चनाखो एवं रचनात्मक व्यंग्यका रूपमा प्रस्तुत गर्नुभो । शान्ताराम भूज... को श्लोक पढी विष्णुको चर्चा, शिव-पशुपति, कृष्ण, राम, क्राइष्ट, भगवान् महावीरको गुणचर्चा गरी बुद्ध, धर्म र संघको पनि गुण चर्चा गर्नुभो । गुणलाई हामी भित्र अपनाउने रूपमा, गुण सम्झिने रूपमा मूर्तिको प्रयोग ठीक भएपनि सम्प्रदाय खडा गर्ने, मात्र अन्धभक्ति र श्रद्धाको रूपमा अगाडि बढाउनु बेमान हुने स्पष्ट गर्नुभयो । भिक्षु, त्यागी, सन्यासी आदि प्रव्रजित भावले मात्रै विमुक्तिको मार्ग सीधा नहुने तर जो चित्त विशुद्धि गर्ने कार्यमा लाग्न निरन्तर प्रयास गर्दछ त्यस अवस्थामा भने प्रव्रजितहरूलाई

त्यही सहूलियत हुने, गृहस्थाश्रमभन्दा भावितामयी बन्न यथेष्ट मार्ग भएको सबाल वास्तवमा सही हो । प्रव्रजित नै भई सांसारिक रूपमै जीवन व्यतीत गर्नेतर्फ नै केन्द्रित छ भने त्यो प्रव्रजित भाव व्यवहारतः दुर्लभभाव भनेपनि यथार्थतः उसले विमुक्ति सुखको अनुभूत गर्ने सक्दैन । त्यसैले होला बुद्धले धम्मपदमा आज्ञा गर्नुभएको कुरा याद आइरहेछ कि - "अञ्जाभि लाभूपनिसा अञ्जा निव्वाण गामिणी" कुरा स्पष्ट छ कि निर्वाण र लाभ (सांसारिक भौतिक) दुई भिन्नाभिन्न विपरीत ध्रुवीय पक्ष हुन् । त्यसैले निर्वाणमुखी हुन लाभको बाटोलाई विस्तारै छोड्नु पर्‍यो, यानि कि आसक्तिपन घटाउँदै घटाउँदै आस्रवक्षयतर्फ उन्मुख हुनुपर्‍यो होइन भने लोभलालचीमै अड्किने हो भने निर्वाण प्राप्तिको लागि टाउकै फुटाएर भक्तिभाव र ढोंग-भेटी चढाउँदैमा प्राप्त हुने कहाँ हो र ! यस्तो कुरा मनग्य उब्जिन्दा भावनात्मकरूपमा स्वयं आफू लाटो नै हुने गर्छ तर के गर्नु व्यवहारमै उताउँ जाने जमकौंसँगै लगाव पो कहिलेबाट शुरु हुने हो खोई ?

साधनाको आठौँ दिवस

अलि ढीलो उठियो, उठेर १० मिनेट बित्न पाएको थिएन टर्वाङ-टर्वाङ उठ्नका लागि घण्टा बजाइयो । विहान ४:३०-६:३० को साधनामा खासै राम्रो निरन्तररूपमा संवेदनालाई हेर्नेकाम गर्न सकिएन । त्यसो त स्थूल संवेदना निरन्तर कम हुँदैगएको अनुभूति भइरहेको भएरपनि निरन्तररूपमा भने संवेदनालाई धाराप्रवाहरूपमा अनित्यताको पुष्टिसँगै समता जगाएर प्रज्ञाको पुष्टिगर्नेतर्फ खासै उन्मुख हुन सकेको छैन । यागु, भोल तरकारी, विस्कुट, दूध-चिया र सेकेको पाउरोटीसँगै जलपान गरियो । आधि घण्टाजति तल बगैँचातिर वाकिङ्ग गर्न हिँडियो, त्यहाँ दार्याखुट्टा/बायाँखुट्टा गर्दै हिँड्ने म साधकभित्र द्वेष र क्रोध जाने काम भए । कोही सानाहरू खुलेआम गफ गर्दै, हाँसेर आवाज नै फुट्ने गरी त एकजनाले ठूलै स्वरमा पाठ गरी रहे, आखिर खुल्लारूपमा यसरी गर्नु अलि अतिक्रमणभै अनुभूत हुँदा उनीहरूप्रति मैत्रीको बदला कस्तारहेछन् भनेभै थाहानपाउँदो पाराले द्वेषसहितको चित्तवृत्ति अगाडि बढ्यो । तैपनि घुम्दै थिएँ, आफ्नै सूर र तालमा, धत् यही हो तेरो ध्यान ! खोई समता, खोई यथाभूत आत्मदर्शन, खोई द्रष्टा र साक्षीभाव ? भनेभै मनमा कुरा खेल्दाचाहिँ धत् यस्तै त भन्नु तिमीभित्र द्वेष जगाउने भो भन्दै समतामा बस्ने प्रयास गरी दुई चक्कर लगाई आफ्नै कोठातिर लागें ।

सामूहिक साधनाका लागि बेलैमा हलमा पसियो, तर ठीक समय नभएसम्म आसनमा पलेटीकस्ने काम भएन किनकि १० मिनेटभएपनि कम बस्दा अधिष्ठानमा गाह्रो भइहालेपनि भने अलिकति राहत हुन्छ की ! कस्तो चाहना बाह ! एकातिर अनित्यानुपश्यी भई समतामा प्रतिष्ठितभई धाराप्रवाह रूपमा

संवेदना हेर्ने र अर्कोतिर भाग्ने प्रयास, यो कस्तो चाला हुँ मेरो भनेभै कल्पना भो । यससँगै साधनारत अवस्था अगाडि त बढ्छ तर कयौँ कुराले सताइए परिणामतः म आनापानाको प्रयास गर्नेतर्फ आफैले श्वासप्रश्वासलाई जोडतोडकासाथ तान्ने र छोड्ने गर्दै त्यसको अवस्थालाई हेर्ने प्रयास गरेँ, विस्तारै लाइनमा आएभै चित्त अलि शान्त भएको अनुभूत भयो र यसको लगत्तै टाउकोमा संवेदना पाँहिल्याई केन्द्रित भएँ । हेदैँ अनुहारमा पुगेँ, शूक्ष्मतालाई पछ्याउनु सकिएन र स्थूलतातिर बहकिएँ नभन्दै अनिच्चावत गुन्जियो, ला ! सकियो, धेरै बेर राम्ररी ध्यान नै गर्न सकिएन जस्तो फील भो ।

९:००-११:०० बजेको समयमा निर्देशनपछि पुरानाहरूलाई गुरुजी श्रद्धानन्दले अगाडि बोलाउनुभयो । म र दुई भारतीय भिक्षुहरू, उहाँको अगाडि पलेटी कसी बस्यौँ, एक एक जनालाई एउटै स्वरूपका प्रश्नहरू गर्नुभयो । धाराप्रवाह हुन्छ कि हुन्न ? अधिष्ठान पुरा भइरहेछ कि छैन ? संवेदनालाई अनित्यरूपमा देख्दा प्रज्ञाको पुष्टि हुन्छ ? वास्तवमा यी प्रश्नहरूको उत्तर दिन अवश्यपनि सजिलो थिएन । औपचारिकताको ख्याल जहाँ पनि हुँदो हो र मैले औपचारिकतालाई पूर्णता दिन धाराप्रवाह थोरै हुन्छ, हिजो एक सिटिङ्गमा भण्डै भण्डै पूरै समय धाराप्रवाह भएथ्यो तर पूर्णतः समतामा प्रतिष्ठित भने हुन सकिएन भनी जवाफ दिएँ । यसरी नै अधिष्ठानमा नचली बस्ने कार्य पूरा भएपनि सधना राम्रो हुन सकिरहेको छैन, एकाग्रता सम्यक्भन्दा बाहिरै भौतारिने क्रम बढी छ, स्थूल संवेदना कम हुँदा दुखाइ घट्दै गएको पनि जानकारी गराएँ । अनित्यताको बोध एवं प्रज्ञाको पुष्टिका बारेमा चाहिँ साह्रै अप्ठ्यारो प्रश्न सोधेभै अनुभूत भो, अप्ठ्यारो हुँदो त्यही पारामा कहिलेकाहिँ मात्र हुन्छ भनी सरल जवाफ दिएँ । तर भारतीय प्रव्रजितहरूचाहिँ हाँमा हाँ जी थप्दै हाँ जी हाँ जी भन्दै थिए, जे सोधिए त्यसमा हाँ जी हाँ जी मात्र भन्दा मलाई आजभन्दा ६ महिना अगाडिको शिविरमा आउँदा नेपाली एक प्रव्रजितले सम्पूर्ण ध्यान समयनै धाराप्रवाह हुन्छ, एकदम अनित्यताको बोध हुन्छ, पूरै समतामा बस्न सकिन्छ, भनी जवाफ दिएको याद हुन्छ र मलाई कताकता हाँसोलागेभै मेरो अनुहारमा हँस्यौली पन छाएभै हुन्छ, आफूलाई सम्हाल्ने प्रयासचाहिँ हुन्छ नभन्दै वहाँ भन्तेले तिनैजनालाई आँखा चिम्ल गरी आफूसँगै ध्यान गराउनुभयो, सायद मैत्री प्रदान गर्नुभएको हो कि, ५ मिनेट जति सँगैको ध्यानपछि ल उठ्नुस् भन्नुभयो र सीधै कोठामै आई शून्यागारतिर लम्किएँ । उही समतामा प्रतिष्ठितभई धाराप्रवाहपनलाई हेर्ने, निरन्तररूपमा संवेदनालाई पछ्याउने काम भो यदपि जिग्याग् रूपमै किन नहोस् । कति समय भो होला भनी घडी हेरेको त ७:१५ भएछ, आलुघडीभै कस्तो फसाद रीस पनि उठ्यो । घडी मजाले चलिरहेकै छ, मिनेट सुइ पनि आफ्नै तालमा अगाडि बढेको देखियो तर त्यो

घण्टा सुइचाहिं सुतेको रहेछ । अनि अस्ति बिहान जिल्लिएको यही आलुघडीले पो हो भन्ने पुष्टि भयो । सेकेण्ड र मिनेट सुई चलेको हिसाबले ७:१५ लाई १०:१५ सँग तुलना गरी अरु बीस मिनेट बस्ने अनि तल आउने भनी बसियो, पछि घण्टी बज्दा पुनः घडी हेरेको त सही रहेछ कि त्यो घण्टा सुईले धोका दिएको रहेछ, त्यो अगाडि बढ्न नचाहेको, थाकेको प्रष्ट हुन्थ्यो ।

११ बजे खानाको लागि थर्मससँगै गइयो, भोजनमा लौका-आलु, लप्सी अचार, रोटी, सागं, काजु, बदाम, चकलेट र फलफूलमा केरा, स्याउ र गाजर, मिठाईमा पेडा थियो । जसरी खाने समयमा सबै हतारिएर पुग्ने हो त्यसरी नै खाएर भाँडा माभन्ने ठाउँमा पनि हतारिएर नै जाने गरिन्छ । थाल माभन जाँदा सबै धारा प्याक एकछिन थाल भुईँमा राखी कुरियो, जहाँ धुन्छु भनेर उभियो त्यहिं साधकले थाल धुनसकाएर हतारिँदा सबै क्लिनिङ्ग पाउडर पोखाए अनि यो धारामा बसेर पार लादैन् भनी धैर्यता टुटेपछि अर्को धारामा गई धुने काम सकाए, धुदै गर्दा उही पाउडर पोखाएको आरम्भणले आफ्नो स्मृतिमा वित्यास पन्यो र धोएको थाल ठूलै आवाज सुनिनेगरी धुने ठाउँमा टयाङ्गरयाङ्ग खस्दा, त्यहाँ वरपरका मुलाई हेरी हाँसे, म पनि फन्डै हाँसे तर दुई दिन जसरी भएपनि मौन तोड्नु हुन्न, ना बाबा ना भनी आफूलाई वाह्यरूपमा त सम्हालियो तर भित्र भित्रभने आफूभित्रै कस्तो होस् हराएभैँ हाँसो उठेको थियो ।

भोजनपछि नुहाएँ, त्यसपछि १:००-२:३० को ध्यानका लागि धम्महलमा गएको, एकाग्रताको स्थिति नै रहेन, मन बाहिर बाहिर मात्रै भौतारिएकोले भैगो सामूहिकमा आउँछु भनी उठेर घडी हेरेँ, आधि घण्टा कटिसकेको थियो । कोठाकै शून्याग्रतर्फ लागेँ, समाधिरत अवस्थामा अगाडि बढ्ने प्रयास जारी रहन्छ तर उही फाक्-फुक् धाराप्रवाह, अरु त कहाँ हो कहाँ, ठम्याउन त बडो मुश्किल पो हुँदोरहेछ । यद्यपि समाधि केन्द्रमै समाधिका लागि आवश्यक पूर्वाधार सम्पन्न अनुकूल वातावरणभैँ यस्तो हुँदो हो त मनलाई अनुकूलतातर्फ धकेल्न स्थान एवं रहनसहन र वातावरण मात्रै हैन मनलाई आफ्नो काबूमा पार्ने प्रयास स्वयंले अनुकूल बनाउनु पो पर्दोरहेछ । अरुबेला वातावरण नै ठीक छैन भनी छाँट्नु त नाच्न नजान्ने आँगन टेढोभैँ हुने भो नि, यसर्थमा मनलाई समाधिस्तरमा तहगत रूपमै खुड्किलो चढाउने कार्य अनि त्यस्का लागि उचित विधि र त्यसको उचित रूपमै प्रयोग जस्कालागि कुनै अदृश्यमान भगवान् वा ईश्वर प्रकट भई तथास्तु भनी आशीर्वाद पाएर हुने कहाँ हो र बा बा, यो त स्वयंको निरन्तर अभ्यासले पो पुष्टता पाउँदै जाने रहेछ ।

सामूहिक ध्यान २:३०-३:३० वजेसम्म आरामका साथ सम्पन्न भयो, १५ मिनेट जति बाँकी होला पिसाव च्यापेर त्यो संवेदना त कठोर नै सावित भयो तर पनि अधिष्ठान भन्ने भूत सवार हुँदा बीचमै उठ्ने सवाल भएन, एकदमै अन्तःशरीर

पुग्दा त अलि जोडतोडका साथनै रोकें, भवतु सब्ब मंगल पढ्दा त अब कुद्न पाउने भो भनी यताउता कतै वास्ता नगरी सीधै कोठाकै बच्चकुटी (चर्पी) भित्रिएँ । ओहो ! आनन्द त यसबेला पनि साह्रै नै हुँदो रहेछ, कस्तो जिउँ नै हलुका सन्चो भएजस्तो पो भयो ।

३:३० - ५:०० सम्मको ध्यानमा निर्देशन सुनीसकेपछि उठेर कोठामै लाग्ने मनस्थिति बनाइसकेपनि पुनः भो यही बस्छु भनी बस्न कस्सिएँ । सधैँभैँ भुटेको अदुवा र कागती पानी सेवनपछि कोठामै एकछिन आराम गरियो । ५:००-६:०० वजेको सामूहिक ध्यानमा भने शुरुवातदेखि नै आखिर मन अशान्त र आकुलव्याकुलता भरिएर चित्तएकाग्रतालाई पछ्याउन कठिनयात्रा तय गर्नुपर्नेभैँ भो । ओहो ! आठौँ दिन, यो अन्तिम ध्यान हो, भोलि एकदिन मात्र बाँकी छ, पर्सि बिहानै मौन टोडिन्छु खोई त खासै उपलब्धी नै भएन कि जस्तो संशयपूर्ण मानसिकताले त्यतैतिर डोर्न्याएकोले पनि मन बढी आकुलव्याकुलतामा लिप्त हुन पाएको हो । करीब आधि घण्टापछि साधनारत अवस्थामा घचेट्न अलिक सजिलो भएभैँ भो ।

७:००-८:०० वजेको प्रवचन सुन्दैजाँदा, एककिसिमको आनन्द नै हुँदोरहेछ यद्यपि त्यो प्रवचन शैली मिठासपूर्ण छ, शैली प्रभावशाली छ, साहित्यिक-धार्मिक-बौद्धिक एवं व्यावहारिकता मिसिएको छ भने यसो हुनुमा आश्चर्य मान्नुपर्दैन । चाहे प्रव्रजित, साधु, सन्त वा त्यागी अथवा गृहस्थहरू जोसुकै जुनसुकै पन्थनीय अनुयायी भनेतापनि उनीहरूले भावितामयी अभ्यास एवं अनुभूत प्राप्त गर्ने व्यावहारिक तवरमै अभ्यास गर्दैन् भने निकम्मा हुन्छ भनी दिएको सटीक ब्यंग्य राम्रो लाग्यो । विपश्यना गरी आएको भन्दैमा हरेक कुरा सहैँ डबैँ बस्नु पर्ने नभई कठोरताका लागि कठोर पनि बन्नुपर्ने तर त्यो कटूतारहित एवं मैत्रीयुक्त तथा करुणा जागेको कठोरता हुनुपर्छ भन्नुहुँदै कोही वच्चा आगो वा डस्ने साँपलाई समाउन भनी अगाडि बढ्दा सँगैको आमा वा अरुले कराएर, धम्क्याएर वा ठटाएर किन नहोस् उसको बचावटका लागि प्रयास गरीनुपर्छ । कठोरता रचनात्मक हुनुपर्छ, विध्वंशात्मक होइन, करुणा र मैत्रीयुक्त कठोरताले कटुता होइन विश्वास र परिवर्तन ल्याउने हुन्छ भन्नेकुरा भारद्वाज ब्राह्मण र चिञ्चा मानविकाको मर्मशर्षी कथाले स्पष्ट हुन्छ । चिञ्चाको कथालाई बडोसुन्दर ढंगबाट हस्यौलीपारामा गम्भीरता एवं भावुकता जगाई त्यसैमा आवद्ध पारी बुद्धको करुणा शीतल हृदयको परिभाषित गर्नुभयो । क्रमशः

(धर्मकीर्ति वर्ष अंक ९ देखि २४/१ वैशाख २७ २०६३ सम्ममा क्रमशः ५ भागसम्म प्रकाशित भैसकेका अनुभवजन्य संस्मरणलाई पूर्व आनन्द भूमि सम्पादक लेखकबाट प्राप्त भए अनुरूप यसमा क्रमशः बाँकी अंश प्रस्तुत गरिने छ- सं.)

बिना शिर्षकको कथा २

कुनै एक सेठ आफ्नो काम विशेषले कहीं जादै थियो । बाटोमा मरेका एक मुसोलाई देखि एकक्षण मरेको मुसोलाई हेरी सेठ आफै बोल्न थाले "यदि कसैले यस मरेको मुसोलाई बुद्धि पुर्‍याई मेहनत साथ काम गरेको खण्डमा अवश्य पनि सफलता पाउन सक्छ ।

त्यही बाटोबाट हिंडिरहेका एक पथिक 'जो आफ्नो भाग्यसंग लडि दैनिक जीवोपार्जनको लागि संघर्ष गरिरहेकाले बीच बाटोमा बसि एक मृतः मुसोलाई हेरी वरवराई रहेको सुनि विचार गरे । यो नगरको नामुद सेठ कुनै उद्देश्य बिना त अवश्य पनि एक मृतः मुसो हेरी वरवराउन्दैन जरुर यसमा कुनै रहस्य लुकेको छ । म त्यो पत्ता लगाउँछु भन्ने अठोटका साथ । मुसोलाई टिपी एक लक्ष्यका साथ आफ्नो गन्तव्यतिर लाग्छ ।

यसै क्रममा बीचबाटोमा एक विरालो पालेको घरभई जाँदै थिए । कसैले हातमा आफ्नो अतिप्रिय मिष्ठान्न भोजन भुण्ड्याएर लगिरहेको विरालोलाई कहाँ सट्थ थियो र ? तः उ उफ्री उफ्री चिच्याएर पाउँने कोशिस गर्छ । जब मालिकले आफ्नो प्रिय जनावरले एक अस्वाभाविक प्रतिक्रिया देखाएको देखि किन होला भनी हेर्दा त्यस पथिकलाई र हातमा भुण्डिरहेको त्यान्द्रो, जुन प्राप्त गर्न मरिहत्य गरेका विरालोको मिष्ठान्न भोजन देखि आफ्ना प्रिय पाल्तु जनावरको लागि केहि पैसा हाली किनिदिए । धेरै दिनको लामो पर्खाईपछि आफ्नो मिष्ठान्न भोजन प्राप्त भएकोमा खुसि हुँदै रमाउँदै आफ्नो भोजनलाई हेरी विरालोले पथिकलाई रमाएर म्याउँ भन्दै पथिकलाई धन्यवाद र सफलताको कामना गरे । पथिक पनि केही पैसा पाई खुसि हुँदै आफ्नो गन्तव्यतिर लागे ।

बिना उद्देश्य र लक्ष्य विहीन भई हिँडेका पथिक, हातमा केही पैसा भएपछि आफुले केही गर्ने विचार लिए । तर सानो रकमले के गर्नसक्थ्यो ? एक मनले हरेष पनि खायो । पुन सम्भे त्यो बीच बाटोमा फत्फताएका महाजनका वाक्य र दृढसंकल्प गरे म यसबाट केही न केही गर्छु । तर गर्ने के ? जावो यो पैसाबाट के नै गर्न सक्छु ? विचार गरे यति पैसाबाट के ? के ? सामान किन्नसक्छु त्यसबाट के गर्नसक्छु ? आदि सोचिसकेपछि सिमित रकमले अरु केहि पनि गर्न नसक्ने तर केहि भाँडाकुडा र सक्खर सम्म मात्र किन्न सक्ने अनुमान लगाए, यसबाट के उद्योग गर्न सकिन्छ तः भनी गहिरीएर विचार गर्दा मात्र अहिले बगैचामा फूल टिप्न आउने र घाँस काट्न आउनेहरूलाई सर्वत पिलाई सेवा गर्नुसक्ने सम्म गर्न सकिने कार्य देखे, तब सोही अनुरूप उस्ले नित्य त्यही काम गर्ने थाले । मध्यान्नको प्रचण्ड घाममा एक गिलास मीठो र चिसो सर्वत सरी पानी पिउन

पाउँदा खुसि भएका माली र घाँसीहरूले पछि आफुले सक्ने सहयोग गर्ने वचन दिई एक-एक मुट्टी घाँस र फुल दिएर जान थाले । यसबाट उसले पहिला भन्दा केही बढि पैसा बटुले र एक ठाउँमा बसि पानी पिलाउने, अब बगैचामा घुमी घुमी पानी पिलाउन थाले जसकारण मालीहरूले सबै फूल नटिपी बाकि (गरिव) उसलाई टिप्न दिए । यसरी नै उसले अलि अलि गर्दै धन जोडै लग्न थाले ।

एकदिन रातभरी जसो हुरी बतास चल्यो । राज्योद्यान भरी फोहर छरिएर बगैचा फोहर देखिन्थ्यो । यो देखेर माली आत्तियो र अल्मलियो त्यसै बखत उक्त गरिव आएर मालीलाई आफुले बगैचा सफा गरिदिने र बदलामा सुकेका पात पटिगर आफुले लिने भने । एकातिर बगैचा सफा पनि हुने अर्कोतर्फ फाल्ने भन्फटबाट पनि मुक्त हुन पाइने मालीलाई हाडि सञ्चो र तः उन्ले स्वीकृति दिए ।

लगन र मेहनतले काम गरिरहेका उसलाई साथ दिनेहरु पनि थिए । र उस्ले खेलिरहेका बच्चाहरूलाई केही मीठाई दिइ र फेरी दिने भनी फकाई मिलि बगैचा सफा गरे ।

उक्त समय मै भाडा पोल्ने कुमालेलाई दाउरा फारपातको आवश्यक परी खोजिहिडेका बेला गरिव संग देखि तुरुन्तै मूल्यतिरी किने ।

यसरी नै लगन र मेहनतको कारणले उसले, ठूल-ठूला व्यापारीहरूसंग सम्पर्क बढाउँदै लगे । सोही क्रममा स्थलमार्गबाटः ५०० घोडाहरूका साथ ठूलै व्यापारी त्यस शहरमा आइरहेको कुरा थाहा पाए । ऊ आफुलाई वचन दिएका घाँसीहरूका गए र वचन मागे आफुसंग भएको घाँस नसिद्धिञ्जेल घाँस नबेचिदिन वचन मागे । पानी पिलाएर उपकार गरेका आफ्नो मान्छेको कुरा मान्नमा उनीहरूलाई के आपत्ति ? सबैले स्वीकारे ।

५०० घोडा सहित आएका व्यापारीले घोडाहरूलाई घाँस नपाई उक्त गरिवसंग भनेजति पैसातिरी किने । यसरी उसले ठूलै धनराशी प्राप्त गरे ।

यसैगरी अर्कोपल्ट जलमार्गबाट आइरहेका ठूलै व्यापारीको बारे थाहापाउन्छ । र उ पहले नै गएर सबैक सामानको बडना दिई एक छेउमा अफिस बनाई बस्यो ।

जब अरु व्यापारीहरूले पनि सामान आएको खबर पाए र सामान किन्नको लागि बन्दरगाहा पुगे र सामानको लागि कुरा गर्दा सामान सबै बैना दिई लिइसकेको थाहापाई अरु व्यापारीहरूले उक्त गरिव व्यापारीसंग साभेदारीमा सामान किने । जसबाट

गरिव व्यापारीले दुई लाख कमाए ।

हिस्सामा सेठको पनि भागिदार हुन पाउने कुरा सेठलाई राखे ।

यत्रो सम्पत्तिको मालिक हुनमा त्यस सेठको अदृष्य हात भएको मानी आफुले कमाएको सम्पत्ति मध्ये आधा हिस्सा सेठलाई चढाउने उद्देश्यले सेठ समीप गए र आफुले कमाएको धनसम्पत्ति सेठको मुखारबृन्दबाट प्रष्फुटन भएको वाक्य सुनेकोले यसको

सेठले उसको चतुर बुद्धि, लगनशीलता, मेहनत र इमान्दारी प्रति प्रभावित भएका सेठले आफ्नै छोरी विवाह गराई दिई घरकै सदस्य बनाई राखे अन्ततः उ त्यस शहरको एक प्रसिद्ध सेठ बने । ♦

- १) शिर्षक लेखेर पठाउँदा अनिवार्य रुपमा आनन्द भूमि पत्रिकाको कुन अङ्कमा प्रकाशित भएको हो सो अङ्कको बाहिरी कभरको नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका आनन्द भूमि, वर्ष र अङ्क समेत काटेर यस लागो सहित कुपन नत्थि गरेर पठाउनु होला ।
- २) शिर्षक ३ महिना भित्र आइपुग्नु पर्नेछ ।
- ३) नाम र ठेगाना स्पष्टसँग खुलेको हुनुपर्छ ।

धन्यवाद

कथाको शिर्षक

नाम:-

कक्षा-

ठेगाना:-

विद्यालयको नाम:-

“निर्वाण कामना”

जन्म मिति
वि.सं. १९९० माघ ५ गते

देहवसान मिति
वि.सं. २०६२ माघ ५ गते

स्व. वीरवहादुर शाक्य

अविच्छाद्यत संस्थाता, उत्पादक धर्मिनो ।
उपज्जित्वा विरुज्जिभन्ति, तेसं ऊपसमोद्बुधो ॥

दिवंगत जुया बिज्याम्ह श्रद्धेय वीरवहादुर शाक्य या खुला (६ महिना)
या पुण्य तिथिसं वसपोलया निर्वाण कामना यानाच्चवना ।

कायर्षि/और्षि

ऋद्धि शाक्य तथा रीता शाक्य
मैत्री शाक्य तथा रुपा शाक्य

जहान

प्राणमाया शाक्य

म्यायर्षि/माजुर्षि

रश्मी शाक्य तथा विनोद शाक्य
सुप्रभा शाक्य तथा पद्म शाक्य

केहे/माजु

दिलशाभा शाक्य/आशारत्न शाक्य

छयर्षि: लिवर, मल्लिका, श्रुति,

शीटल, प्रतिशा, प्रिस्तु, प्रकृति, मेलिना

परित्राण पाठ र अन्य पाठ. तुलनागरी हेर्दा

-भिक्षुसरणंकर

परि भन्ने शब्दले चारैतिर भन्ने अर्थ बुझाउँदछ भने त्राण भन्ने शब्दले भय भन्ने अर्थ बुझाउँदछ। परित्राण भन्नाले चारैतिरबाट आउने भय हटाउने भन्ने अर्थ दिइन्छ। निर्भय भई वाच्ने सबै सत्त्वहरुको इच्छा हन्छ। भगवान बुद्धले त्यही कारण बुझेर धर्म देशना गर्नु भयो। वहाँको धर्ममा मानिसहरुमात्र होइन, सबै प्राणी पनि भय रहित भएका छन्। तर त्यो कुरा हरेक धर्ममा देखिन्छ, बुद्धधर्ममा यो जन्ममा मात्र रक्षा हुने धर्म देशना गरेको होइन, परलोकको लागि पनि बाटो देखाइदिएको छ। नराम्रो ठाउँमा पर्नुबाट जोगाएको छ। यो बुद्धधर्मको विशेषता हो। मानिसहरुको आर्थिक, सामाजिक, संस्कृति र राजनीति आदि विषयहरुमा पनि ध्यान दिएर त्यसको रक्षा गर्दै राम्रो बाटोतिर लाग्नको लागि पनि बुद्धले धर्म देशना गर्नु भएको छ।

दुई युग देखि नै मानिसहरुले सुरक्षाको बाटो अपनाउँदै आएका छन्। वर्तमान प्रमुख धर्महरुमध्ये हिन्दु धर्म पनि एक हो। यसको शुरुवात वैदिक युगबाट शुरु भएको थियो। तत्कालिन समय सुरक्षा विहीन थियो। जसकारण आफ्नो सुरक्षाको लागि मन्त्र पाठहरुको सहारा लिन थाले। जसले गर्दा ऋग्वेद, यजुर वेद, अथर्ववेद र सामवेद जस्ता रचना गरियो। त्यसपछि आएका मुस्लिम र क्रिश्चियन धर्ममा पनि सुरक्षाको लागि पाठहरु गितिकाहरु रचना गर्न थाले। वैदिक स्तोत्र, सुत्र, भजन पाठ आदि नामले पनि चिनिन्छ। वैदिक युगका केही लक्षणहरु बुद्धधर्ममा पनि भित्रिएको देखिन्छ।

वैदिक युगमा मानिसहरु नदीको छेउ छाउमा बसोबास गरी कृषिकर्म गर्दै जिविका चलाउँथे। त्यसवेला बाहिरका केहि ज्ञान नभएका तिनिहरु वतावरणमा भएको हेराफेरी देखि डराएर सूर्य, तारा, चन्द्रमा, पर्वत, रुख, हावा, पानी आगो आदिलाई अदृश्यमय देवताको रुपमा पूज्नु थाले। माथि उल्लेखित भएका कुराहरुबाट सहयोग हुने भएकोले पनि हामीलाई सहयोग स्वरुप आएका यी हावा आदि चिजलाई मान्नुपर्दछ भनी देवताको स्वरुप दिई पूज्नु थाले। र, समय समयमा यिनीहरुबाट हुने पीडाले गर्दा उनिहरुको मुखबाट निस्केका वचनहरु पछि गएर स्तोत्रको रुपमा लिइयो। आफ्नो सुरक्षाको लागि बोलिएका वचनहरु मन्त्र पाठ हुन गयो र वेदको रचना भयो। सूर्य वन्दना, अग्नि पूजा, यज्ञ होम आदिमा पढ्ने मन्त्र पाठ त्यसवेला देखि नै शुरु भएको हो। त्यो सुत्र पाठहरु परित्राण, पत्ति भन्ने नामले नचिने पनि यज्ञ स्तम्भ इन्द्रखिल, कल्पवृक्ष, यज्ञ मण्डपको लक्षण आज हाम्रो महापरित्राणमा देख्न सकिन्छ।

यज्ञ मण्डपको अनुसार आज परित्राण मण्डप बनाइएको हो भनी केही विद्वानहरु भन्दछन्। कसैको मत अनुसार परित्राण मण्डप बोधि मण्डपबाट शुरु भएको हो भन्ने पनि पाइन्छ। तर पनि परित्राण मण्डपहरुमा वैदिक लक्षणहरु समावेश भएको छैन भनी दावी गर्न अति नै कठिन छ।

परित्राण पाठ गर्नेलाई पालिबाट सज्झायना गर्ने भनिन्छ यसलाई नेपालीबाट पनि त्यही भनिन्छ। यो शब्द वैदिक स्वाध्यायनको भन्ने वचनको परियाम भएर आएको भनी विद्वानहरु स्वीकार्दछन्। सज्झायना भन्ने शब्दले लयबद्ध रुपमा गाउनु वा पाठ गर्नु भन्ने अर्थ जनाउँदछ। तर वैदिक युगमा ब्राम्हणहरु शब्दहरु स्वाध्यायन गर्नुको सट्टा स्व-अध्ययन गर्दछ। एकलै-एकलै जनसुन्य भएको ठाउँमा गएर वेदहरु कण्ठ पार्दछन्। तर बुद्धधर्ममा एकलै-एकलै पढ्ने चलन छैन। बुद्धधर्ममा सबै मिलेर सज्झायना गर्दछन्। धर्मसंगायनाहरुमा पनि त्रिपिटक एकत्रित गरेपछि सबै मिली सज्झायना गरेको थियो। ब्राम्हणहरु वेद मन्त्र विसर्जना की भनी स्वाध्यायन गर्दछन्। त्रिपिटक पनि लोप भैजाला भन्ने कारणले गर्दा स्वाध्यायन गरेको थियो तर परित्राण सज्झायन स्वाध्यायनको लागि नभई सबै सत्त्वहरुको हीतको लागि, सुरक्षाको लागि र कल्याणको लागि गरिने हो। त्यसकारण वेद स्वाध्यायन र परित्राण सज्झायनमा धेरै अन्तर र भिन्नता छ।

परित्त देशना गर्दा वा वेद पाठ गर्दा लयबद्धमा पाठ गर्दछन्। परित्राण पाठ गर्दा लयबद्ध हुनुका साथ साथ शुद्ध रुपले पाठ गर्नु पर्दछ। भगवान बुद्धको समयमा पनि महाकच्चायन भन्तेले अट्टक पारायणको लयबद्ध सज्झायना गर्नु भएको थियो। शुरिलो स्वरमा लयबद्ध रुपमा सज्झायना गर्नुलाई सरमञ्ज भन्दछन्। भगवान बुद्धले महाकच्चायन स्थविरले गर्नुभएको पाठ सुन्नु भई वहाँको प्रशंसा गर्नु भएको थियो। धम्मिया अट्टकथामा देशना विधिको लागि सरमञ्ज र पदमान भन्ने दुईवटा शब्द दिएको छ। सरमञ्ज मीठो स्वरले समानताले देशना गर्नु हो। पदमान भन्नाले हरेक वचन पछि एकछिन रोकेर देशना गर्नु हो। त्यसकारण परित्राण पाठ गर्दा सरमञ्ज रुपले देशना गर्नु पर्दछ। भगवान बुद्धले सरमञ्ज रुपले परित्राण पाठ गर्नुको लागि अनुमति दिएता पनि गीतको रुपमा गाउन प्रतिकषे गरेको छ।

चर्तुवेद मध्ये सामवेद विशेष ग्रन्थ हो। यसमा साहित्यमय स्त्रोतहरु संग्रह गरेका छन्। वेद पाठ गर्दा राम्रोसंग गर्नुपर्दछ

श्रीगुरुभक्ति

भनी जान्दोयोजन उपनिषदमा देखाएको छ । स्वर व्यञ्जन उष्माक्षर आदि मिश्र गरी उच्चारण अशुद्ध रुपले गर्नु हुन्न भनी उक्त ग्रन्थमा देखाएको छ । वैदिक साहित्यमा शुद्ध शब्द उच्चारण गर्नुलाई शब्द ब्राम्हण भन्दछन् । अर्थ प्रकाश भएता पनि नभएतापनि उच्चारण शुद्ध हुनु पर्दछ । शुद्ध रुपले उच्चारण गरेमात्र देवताहरु खुशी हुन्छ । मन्त्र शुद्ध रुपले उच्चारण नगरेको खण्डमा यज्ञ सफल हुँदैन भनी कात्यायन भन्दछन् भने पतञ्जलि धर्मकार्यहरुमा शुद्ध उच्चारण हुनु पर्ने एउटा नियम हो भन्दछन् ।

(यज्ञ कर्मनि सः नियमः)

परित्राण देशना र वेद स्वाध्यायनबाट हुने प्रतिफल तुलना गरी हेर्ने जर्मको केही विद्वानहरुले गर्न थालेका छन् । वेद स्वाध्यायनबाट ब्रम्हलोक अपेक्षा गर्दछ । अझ सतपथ ब्राम्हणले देखाएको अनुसार खुसि पाउनको लागि, सम्पत्ति पाउनको लागि, मीठो निन्द्राको लागि, निरोगि हुनको लागि, स्मरण शक्ति बढाउनको आदिको लागि मन्त्र पाठ गरिन्छ । यस अनुसार हेर्ने हो भने मेतानिसंस सुत्रमा पनि त्यस्तै प्रतिफल देखाएको छ ।

हालसालै गरिएको अनुसन्धान अनुसार मेतानिसंस सुत्र भित्र देवतालाई गौरव गर्नलाई बनाएको हो । यसमा 'यो मित्तानं न दुभति....' भन्ने पाठले मित्रहरुलाई द्रोही नहुनुको आनिसंस भनी बौद्धहरु विश्वास गर्दछन् । ईन्द्र, वरुण, मित्र आदि देवताहरुलाई वैदिक युगमा पूजा अर्चना गर्दथे । मित्र देवतालाई पूजा गर्ने प्रचलन वैदिक युगभन्दा पहिले देखि नै चलिआएको हो । इरानियन युगमा जन्मेका शुकरातको दर्शन लेखिएको अवस्थामा मित्र देवतालाई पूजा गरिने बारे उल्लेख गरिएको छ ।

वेद पाठ र अझ मन्त्रहरुको उद्देश्यमध्ये भूत-प्रेत भगाउनु पनि एक हो । मन्त्र मानिसहरुको विनासको लागि पनि प्रयोग

गरिन्छ तर परित्राण भूत-प्रेतलाई त्यो आत्माभावबाट मुक्त गराई सुगतिको लागि र सबै प्राणिहरुको हितको लागि सज्ज्मायना गरिन्छ । मुस्लिम धर्ममा मन्त्रहरु नभएता पनि अल्लाहलाई प्रार्थना गर्दछन् । उनीहरु पाँचवटा कारणहरु ध्यानमा राखेर भक्तिपूर्वक प्रार्थना गर्दछन् । देवता, देवदूत, देव देशना, प्रोटडीहरु, पूर्वजन्म ती पाँचवटा कारणहरु हुन् । यसको लागि धेरै प्रार्थना गर्नुपर्दछ । त्यसको लागि छेडाछुट्टै पाठहरु छन् । जुन उनीहरु सानै देखि नै सिक्दछन् । सलाह भन्नेदिनमा पाँच पटक प्रार्थना गर्दछन् । यसले गर्दा आत्मा निर्मल हुने, आध्यात्मिक शान्ति, धैर्य, आत्मा विश्वास, सदाचार प्राप्त हुन्छ भन्ने विश्वास उनीहरुमा छ । यसको लागि वचन, शरीर र मन तीनवटै देव-प्रार्थना गर्दा लीन गर्नुपर्दछ । यी सब प्रार्थनाहरु अरब भाषामा गर्नुपर्दछ । किनभने अरबी भाषा देव भाषाका रुपमा मुस्लिम समुदायहरु मान्दछन् । शुद्ध कुरान नै तिनीहरुको ठूलो ग्रन्थ हो । जिविल भन्ने देवदूत मुहम्मदलाई देशना गरेको थियो । त्यसवेला देखि आजसम्म त्यो देशना सुरक्षित छ ।

क्रिश्चियनहरुको शुद्ध ग्रन्थ बाइबल हो । यसमा प्रार्थनाको लागि छुटाछुट्टै पाठहरु रचना गरिएको छ । यो धर्ममा प्रार्थना पाँच प्रकारमा बाँडिएकोछ । १-स्त्रोत र नमस्कार, २-जातिक आयाचना, ३-राजकिय गीत, ४-पापोच्चारण र धन्यवाद ज्ञापन हो । अन्य भन्दा यसमा फरक देखिन्छ किनभने यसमा प्रार्थना गर्दा संगीतको पनि प्रयोग गर्न गरिन्छ ।

यस अनुसार हरेक धर्ममा शान्ति सुख र सुरक्षाको लागि सज्ज्मायना गरिन्छ भन्ने बुझिन्छ । बुद्धधर्ममा बाहेक अरुमा सज्ज्मायना गरी देवतालाई खुशि पार्न खोज्दछ भन्ने परित्राण सज्ज्मायनाले त्रिरन्त बल र सत्य क्रियाको प्रभाव अपेक्षा गरिन्छ ।

आर्थिक सहयोग

आनन्द भूमि बौद्ध मासिक पत्रिकाको

उत्तरोत्तर प्रगति र समुन्नतिको लागि

आनन्द भूमि पत्रिकाका पुराना आजिवन

सदस्य निर्मला कंसाकार ज्यू

भूरुङ्गरवेलबाट सहयोगार्थ रु. १०००।-

सधन्यवाद प्राप्त भएको छ ।

२५५० औं धर्मचक्र दिवसको अवसरमा समस्त विश्ववासी जनमानसमा धर्मचक्र महान उपदेश चतुरार्य सत्य र आर्य-अष्टाङ्गिक मार्गलाई साक्षात्कार गर्न सक्नु भन्ने हादीक मंगलमय कामना व्यक्त गर्दछौं ।

प्यासिफिक मेटल स्टोर

पद्मावति महाबिहार नःबहाल ललितपुर-२०

फोन नं. २११००५१, ५५२१५३० (पसल)

५५३३११७ (निवास) मोबाइल ९८४१२१४२२६

तामा पितल जर्मन सिल्भर पाता, तार तथा
वेल्डिङ्ग रडहरुको थोक एवं खुद्रा विक्रेता

डा. सानुभाइज्यूको लेखको खण्डन (६)

- आचार्य धर्म वज्र (श्रीधर राणा)

गत अङ्गमा हामीले वर्मा र थाइल्याण्डको बुद्ध धर्ममा भएका भक्ति तत्वहरूको विवेचना गर्ने भनेका थियौं तापनि विस्तारभयले र भातको एक सिता छामेपछि सबै भातको अवस्था थाहा भइहाल्छ भन्ने न्याय अनुसार अब त्यतातिर नगर्दै केही अन्य महत्वपूर्ण बुँदाहरूमा अति छोटकरीमा विवेचना गर्नेछौं ।

सानुभाइज्यूले लामा अनागरिक गोविन्दलाई उद्धृत गर्दै बौद्ध तन्त्रमा पञ्चमकारको प्रयोग भएको उल्लेख गर्नुभएको छ जो सर्वथा गलत छ । किनकि कुनै पनि बौद्ध तन्त्रहरूमा पञ्चमकारको अवधारणा समेत पनि छैन । यो त हिन्दू तन्त्रहरूको धारणा हो । पञ्चमकारको उल्लेख कतै बौद्ध तन्त्रमा भेटाइए गोविन्द र सानुभाइ दुवैलाई बौद्ध विद्वज्जगतले नयाँ आयामको आविष्कार गरेको श्रेय दिनेछ । फेरि यस्ता धारणाहरू अधिकांश सन्ध्या भाषा हुन् जसको उल्लेख त गोविन्दज्यूले पनि त्यहीँ गरि हाल्नुभएको छ र सन्ध्या भाषामा बताइएका उपदेश त पालि थेरवाद समेतमा भेटिन्छन्, जस्तै कि धम्मपद (पकीणक वग्गो - २९४)

त्यस्तै हिन्दी विषयका प्राध्यापक भरतसिंहले बुद्धधर्मसम्बन्धी अपरिपूर्ण ज्ञान एवं आफ्नो विषयान्तरको कारणले गर्दा धेरै गम्भीर त्रुटिपूर्ण लेखहरू लेख्नुभएको छ । कुनै पनि बौद्ध तन्त्रमा कहिले पनि नभएका भैरवीचक्र जस्ता पूर्ण हिन्दू पदावली एवं अवधारणाहरूलाई समेत बौद्ध तन्त्रमा छन् भनेर शत प्रतिशत अक्षम्य एवं भूठो प्रस्तुति गर्नुभएको छ तर पनि सानुभाइज्यूले फेरि त्यसकै उद्धरण गर्नु भन् आश्चर्यजनक देखिन्छ । फेरि भरत सिंह उपाध्याय त प्रो. डा. एडवर्ड कोञ्जेको वर्गीकरण अनुसारको पुरानो अङ्गल जर्मन समूहको अवधारणाबाट प्रभावित हुनुहुन्छ याने, १९५९ अघिको अपरिपक्व अध्ययनबाट बौद्ध अध्ययनमा निष्कर्ष निकाल्ने व्यक्ति हुनुहुन्छ । त्यसैले पनि उहाँका कतिपय यस्ता धारणाहरू मिति पुगिसकेका कुराहरू हुन् । सानुभाइज्यूले उद्धरण गरेको उहाँको पुस्तक १९५४ मा प्रथम पटक प्रकाशित भएको थियो । भरत सिंहले “वज्रयानले निश्चित रूपमा बुद्धधर्मको स्वरूपलाई विगारिदियो.....” लेख्नुभयो, तर बौद्ध एवं हिन्दू iconography का विश्व विख्यात मूर्धन्य विद्वान डा. विनयतोष भट्टाचार्यले फेरि “यस्तो आरोप ऐतिहासिक रूपमा गलत हो..... बरु त्यसको विपरीत यी तन्त्रहरू भनेका विश्वसंस्कृतिलाई भारतवर्षको सबभन्दा ठूला देन हुन्” भन्नुभएको छ [An Introduction to Buddhist Esoterism; Benoytosh Bhattacharya, pp.165;1989]

त्यस्तै, स्नेलग्रोभले तन्त्रको सन्ध्याभाषालाई राम्रोसँग नबुझीकन लेख्नुभएको छ । त्यसबाट नेपालीमा अनुवाद गर्दा सानुभाइज्यूले बौद्ध तन्त्रमै नभएका पदावलीहरू जस्तै सहजचक्रभोज, कमलमुद्रा जस्ता हास्यास्पद शब्दहरू लेख्न पुग्नुभएको छ । सानुभाइज्यूले गुगे (तिब्बत क्षेत्रको एक प्रान्त) का राजा येशे ओ को आदेश पत्रलाई स्नेलग्रोभबाट उद्धरण गर र अर्को भ्रम सृजना गरिदिनुभएको छ । येशे ओ ले त्यसवेलाको तिब्बतमा चलेको वज्रयान बुद्धधर्ममा विकृति आइसकेको अवस्थालाई चित्रण गरेका छन् न कि स्वयं वज्रयानलाई । त्यसको प्रमाण नै यही हो कि त्यसलाई सुधार्न उनले भारतबाट वज्रयानकै विशिष्ट गुरु अतीश दीपङ्करश्रीज्ञानलाई बोलाउन पठाए र उहाँ आएर सुधार्नुभयो पनि । त्यस्ता विकृति त जहाँको जहिलेको जुनसुकै परम्परामा पनि हुने गर्छन् र भएका छन् । थाइल्याण्ड, वर्मा, श्रीलङ्का आदि देशका थेरवाद बुद्धधर्ममा पनि विकृति नदेखिएका होइनन् । यदि सानुभाइज्यूले चाहनुभयो भने थेरवाद बुद्धधर्ममा इतिहासकाल देखि नै देखा परेका विकृतिहरूका प्रशस्त उदाहरणहरू दिने छौं ।

सानुभाइज्यूले चौधौं दलाई लामाको ‘The Kalachakra Tantra’ बाट उद्धृत गरी बौद्ध तन्त्र परम्पराको दोष औल्याउन खोज्नुभएको रहेछ । पहिलो त अनुवादमा ‘आकांक्षा समावेश गरिन्छ’ भनेर बौद्ध तन्त्रको परिणति सिद्धान्तमा आधारित क्लेशको मार्गीकरणलाई ‘समावेश’ को अर्थ दिनुभयो जुन अनुवाद स्वयंले दिग्भ्रमित पार्दछ । दोस्रो, दलाई लामाले त ‘used in path’ भन्नुभएको छ, जसको अभिप्राय ‘मार्गीकरण’ हो, जसलाई सानुभाइज्यूले ठ्याम्मै बुझ्नुभएन वा बूझ पचाउनुभयो । थेरवादको सतिपट्ठानले त चित्तानुपशयनामा ‘सरागं चित्तं’ भनेर र गले युक्त चित्तलाई जस्ताको तस्तै हेरेर (विपश्यना) मार्फत मार्गीकरण गर्नुपर्ने उपदेश दिन्छ, धर्मानुपशयनामा कामच्छन्द आदिलाई विपश्यना गर्दै त्यसको समुदय, वृद्धि, प्रहाण आदिको प्रत्यक्ष ज्ञान गर्दै मार्गीकरण गर्ने उपदेश दिन्छ भने तन्त्रले पनि त्यही सिद्धान्तलाई परिणति प्रक्रिया मार्फत मार्गीकरण गर्नु अस्वभाविक होइन । केवल ती तत्वहरूको सानुभाइज्यूले अर्थार्थजस्तो ‘समावेश’ मात्र गरेर क्लेशबाट मुक्त भइने कुरा कुनै पनि तन्त्रले भनेको पनि छैन र त्यस्तो भनाइ कुनै पनि आधिकारिक बौद्ध तान्त्रिक गुरुहरूले कतै लेख्नुभएको पनि छैन ।

आनन्दभूमिको भाद्र-आश्विन अङ्गमा सानुभाइज्यूले वज्रपाणि, वज्रसत्त्व आदि यक्षहरूद्वारा शाक्यमुनि बुद्धलाई प्रतिस्थापित गरि

एको भन्ने आरोप लगाउनुभएको छ । वज्रयानले शाक्यमुनि बुद्धलाई एक बुद्धका निर्माणकाय भएको हुनाले निर्माणकायकै रूपमा हेर्दछ भने वज्रधर, वज्रपाणि, वज्रसत्त्व आदि पनि त्यस्तै बुद्धका सम्भोगकायका प्रतीकहरू भएकाले उहाँहरूलाई सम्भोगकायकै रूपमा हेर्दछ । कहिल्यै पनि सम्भोगकायले निर्माणकायलाई विस्थापित गर्ने प्रश्नै आउदैन किनकि ती दुई कुरा बुद्धताका वेग्लावेग्लै पक्षहरू हुन् । 'सम्यक्सम्बोधि' भनेको के हो र सम्यक्सम्बुद्ध कसरी भइन्छ भन्ने विषयको गहिरो सैद्धान्तिक धर्मनियामसँग अनभिज्ञ मूर्खहरूले उठाउनेजस्ता तर्कहरूबाट डा. सानुभाइज्यूजस्ता बौद्ध विद्वानहरू अलि माथि उठेर लेख्नुभए बौद्ध जिज्ञासुहरूलाई लाभ पुग्नेछ ।

सानुभाइज्यूले उपत्यकाको आजभोलि प्रचलित वज्रयानको स्वरूपलाई देखेर समग्र वज्रयान नै विकृत हो भन्ने देखाउन पनि धेरै प्रयास गर्नुभएको छ । त्यसमा उहाँ स्वयं नै एक नेवार भएको हुनाले काठमाडौं उपत्यकाको नेवार वज्रयानमा कहाँ के कस्ता विकृति छन् भन्ने कुरा हामीलाई भन्दा उहाँ स्वयंलाई नै बढी जानकारी हुन सक्छ । त्यसैले ती विषयमा सम्बन्धित विज्ञहरूले नै खण्डन-मण्डन गरिराख्नु उचित हुनेछ । हामीले यति मात्र भन्न चाहन्छौं कि यहाँ भएदेखिएका विकृतिहरू जे छन् या होलान्, ती दोषहरू वज्रयानका दोष होइनन् कि वज्रयानमा आएका विकृतिका दोषहरू हुन् । विकृति त जुन परम्परा या

धर्ममा या सम्प्रदायमा पनि आइरहेकै हुन्छन्, नत्र भगवान् बुद्धको 'अनित्याः सर्वसंस्काराः' भन्ने सत्यसन्देश नै भूठो हुन पुग्नेछ ।

अन्तमा, हामीले बौद्ध विद्वान् डा. सानुभाइज्यूसँग बौद्ध क्षेत्रका विभिन्न पक्षका ग्रन्थहरूलाई टुक्रा टाक्री अध्ययन गरेकै भरमा र सबै पक्ष, पूर्वापर, र शोधमूलक सिद्धान्तहरूलाई पूर्णरूपमा ख्याल नगरेरै टिप्पणी गर्ने तहबाट माथि उठेर लेखहरू लेख्न आग्रह गर्दछौं र बौद्ध अध्ययनमा मिति पुगिसकेका ग्रन्थ, धारणा र विद्वान् एवं एतिहासविद्हरूको आधार नलिई सच्चा शोधमूलक एवं आधुनिकतम वैज्ञानिक अध्ययनको आधारमा हाम्रा लेखहरूलाई खण्डन गर्ने इच्छा भएमा त्यो गर्न सहर्ष अनुरोध गर्दछौं जसले गर्दा हामीलाई नयाँ आयामहरू देख्न र जान्न अवसर मिल्ने थियो ।

अब उहाँका समग्र लेखहरूले स्वयं नै एक प्रश्नलाई निम्त्याएको छ जसलाई यहाँ प्रस्तुत गरेर मात्र हामीले यी श्रृंखलाहरूको अन्त गर्न चाहन्छौं । प्रश्न हो, एक हिन्दू देवी कालीको ध्यानबाट स्रोत आपन्न हुनु र त्यसलाई फेरि एक थेर वादी भिक्षुले समर्थन गरी अनुमोदन गर्नु बुद्धधर्ममा देखा परेको विकृति र विचलन हो कि होइन ?

ये धर्मा हेतुप्रभवा हेतून्तेषां तथागतोऽह्यवदत्
तेषां च यो निरोध एवंबादी महाश्रमणः ।

“शान्ति आउने दिन रमाउँदै हाँसौ ल !”

- शिशिर धनकुट्टेली

प्यारी मायालु जीवन संगी,
शान्ति तिमीनिष्ठुरी हुन भएन,
तिमी बिना बुद्धको जन्मभूमिको,
अस्तित्व पनि रहेन ।
प्यारी मायालु शान्ति टाढा हुन भएन,
चाँडै आउ है प्यारी मायालु शान्ति !
क्षितिज पारी रहन भएन ।
प्यारी मायालु जीवन संगी शान्तिलाई,
कसरी पाउन सकिन्छ आजको दिनमा ?
यहाँ कोलाहल, बन्दुक, बारुदको टिप्पणी गर्छु ।
घामको छाँयामा, कटै !
कति भौतारी खोजिरहनु ?
बुढले ल्याएको प्यारी मायालु जीवन संगी,
शान्तिको मायामा ।
प्यारी मायालु जीवन संगी,
शान्ति बेलैमा ढिलो नगरी आउन पुकारछु ।
तिमी बिना यहाँ न तः बुद्ध नै जन्मेर आउँछन्,

देश भरीको प्यारी शान्तिको यादमा आँशु भक्कानो
फुटि झर्छन् ।

यहि शान्ति जन्म भएको माटोमा,
प्रतिक्षा गरिरहन्छु प्यारी मायालु जीवन संगी,
शान्ति आउने बाटोमा ।

शान्ति भरिएको यहि नेपाल धर्तिमा,
हिजो,

देशै भरिएको प्यारीमायालु जीवन संगी
शान्ति !

अहिले कहाँ बिजोग हुँदै छौ होलान
शान्तिको यादमा को पो नरुलान ?

र,

त्यसैले ढिलो नगरी चाँडै हाउ है शान्ति ।

तिमीलाई स्वागत गर्न सप्तरंगी फूल उनेर

सजाई बसौला प्यारीमायालु जीवन संगी,

तिमी आउने दिनमा रमाउँदै हाँसौला ल !

What is the Dhamma ?

- Ven. Sochu

The Dharma is the Buddha's teaching the three sing of Being, the four Noble truths, the Noble eightfold path, the pratityasamutpada, sunyata and so on. these teachings are relative truths. In Buddhism, it is important to understand the difference between relative truth and absolute truth. Although the Buddha sat under the Bodhi tree and attained enlightenment, nowhere does he explain the content of that experience. He spoke only of a way towards enlightenment what he saw was absolute truth. What he taught, a way to it, is relative truth.

A look at the early teachings and the later teachings of the Dharma suggests that there are two quite different motivations for walking the Buddha's way. The early teachings are concerned with the four Noble truths, the problem of suffering, its origin, its cessation and the way that leads to the cessation of suffering. These teachings include investigating the skandha and dhatu and unlinking the twelve-linked chain of Dependent Origination. With the later teachings, the Mahayana that the emphasis changes. The Buddha said in the first Mahayana sutras that unlinking the twelve-linked chain is not the end of the path. He said to the arhats that if you think you have reached the end, you are mistaken; this is only the halfway stage. The real aim is the attainment of full and perfect enlightenment, for all beings. Although these two paths the early teaching and the later, Mahayana teaching, seem to be different, in fact they are not. The Mahayana's aim of attaining the insight of the Buddha is also meant to help us arrive at the place where suffering ceases.

What did the Buddha see at enlightenment? He saw the way things really are, which is another definition of the Dharma. There is the Dharma, the teaching of the Buddha, and there is the insight that the Buddha came to, which is insight into Dharma. This is also called the realization of one's Buddha-nature. These two things are relative - the Buddha's teaching, which is the way, and the final insight the realization of the dharma itself, to see things as they really are.

The Buddha likened his teaching to a raft. In the famous parable of the raft, he spoke of a man on one side of a stretch of water. This side full of danger; and although he wishes to get to safety on the other side, there is neither bridge nor ferry. So he collects logs and branches, lashes them together and builds a raft. Launching himself on the raft, he manages with great exertion to paddle it over to the farther shore. The shore he has left is samsara, the realm of desire and Dukkha (unsatisfactoriness); the farther shore is nirvana, the heart at peace, the end of suffering. He asked his monks, 'if that man were to think, this raft has been of such help to me that I shall now carry it on my back wherever I go, would this be acting properly regarding the raft?' the monks replied, 'no' sir. The Buddha continued, 'my teaching are like this raft: they are for crossing over with and not for seizing hold of. An attitude of respect for the Buddha's teachings needs to be cultivated but they must not be clung to.

The dharma has a third meaning, which is the law. this refers not to the law of the land but to the inherent law of the universe. It can also be called the nature of all things. It represents the interconnectedness of all things, and it is so vast that it is beyond comprehension. The dharma is said to be like the ocean: the farther we go into it, the deeper it becomes. It cannot be fathomed, and it is our essence too. In living beings it is known as the Buddha-nature. What the Buddha points to, particularly in the Mahayana, is that the Dharma, the Buddha and our Buddha-nature are the ground of being we are all fully enlightened Buddhas but we do not realize it.

Soko Morinaga Rohsi, a zen master who gave talks at many Buddhist society summer schools, was once asked if the Buddha was like god. he replied, 'no. the Buddha did not create you he became you'. this is what the Buddha does he becomes everything. He becomes this form then that form and then another form, sometimes a human form, sometimes a bird or a fish, a leopard, sometimes a mountain, a solar

system or a galaxy. All these things come into being and then go out of being through the grass of the dharma. This is the real profundity of the Buddha, known as the 'trikaya', the three bodies of the Buddha: the body of the law, dharma kaya; the body of the enjoyment of the truth, sambhogakaya; and the body of transformation, nirmanakaya.

The true body of the Buddha, the dharmakaya, is ultimately unknowable, but this does not mean that its presence cannot be felt coming within that presence and realizing that the one nature is the nature of all things is where the Buddha's teaching leads. The mistake that we all make is the error of 'I' (not the 'ego', which, in psychological systems, represents the conscious subject), is that it identifies itself with these forms. This is something even 'I' does. The Dharma does not identify itself with anything; our essential Buddha-nature doesn't identify itself with anything. In essence, it is nothing; this is what sanyuta describes - radical emptiness of any self-nature. All phenomena share this nature. It is none of these things, yet neither is it apart from these things - this is why it is a mastery. The delusion of 'I' is the mistake we all make, is to identify with these forms.

All these may seem to be impenetrable Eastern mysticism, but what does it mean in terms of our ordinary life? It means that in our daily life we get stuck. We get stuck with these forms. We all take on roles. We can take on the role of child, a parent, a wife or partner, a monk or a layperson, male or female or human. We tend to cling to forms. This is what the delusion of 'I' does; it is things we identify with anything I feel is mine or anything that makes me feel 'I am something. It usually amounts to wanting my own way. Nevertheless, the true nature is not stuck on these things.

When the Buddha was born in the Lumbini garden, his mother queen Maya (name means illusion) had been not the way to her confinement; and while holding on to the branch of a tree, she had given birth to him miraculously, through her right side. On being born, the baby Buddha took seven steps in each of the four cardinal directions. Raising one hand to heaven and pointing the other to the earth, he declared, 'Between heaven and earth, I alone am the world-honored One'. Clearly, this is no ordinary birth.

It is a metaphor that we need to look into. What does it point to?

The Buddha's life story is our too, and it stages follow common human experience, east and west, past and future. That newborn child, that newborn form represents the aspiration to Buddha-hood, the liberated human heart that is not confined by my likes and dislikes. The pointing to the four directions and the declaration that 'Between heaven and earth, I alone am the world-honored One' show that it can go everywhere. Is this also true of our hearts now? Are we free to go in the way we say, 'I wish I could' we sell ourselves short by being unaware of our potential, even of our own body.

What usually stops us is our opinions and attitudes, which comprise the 'I'. I must have my two cups of coffee in morning, otherwise I cannot possibly that function properly at work.' This is the way we convince ourselves that we cannot possibly act. I say, 'no', 'I cannot', 'I will not'. When anything that does not suit me arises, up comes the opinion to justify non-compliance. These are the places 'I' will not go, and so I am imprisoned by my wanting and not wanting. These are the emotions, and the Buddhism they are known as the fires or the passions; these are the places we cannot go. We believe that when we attain the liberation of Nirvana, we shall always be able to find the right words and never again be short of the appropriate word and we shall be able to win friends and influence people - in other words, I shall get what I want.

This is not the liberation the Buddha talks of. He taught us to be able to live contentedly equally when it happens to suit us and when it does not happen to suit us. The Buddha said in the Dhammapada that this life contains joy and sorrow, pleasure and pain, good and bad, light and dark. This is the first noble truth. All lives consist of these pairs in various measures. No matter how spiritually inspired one may become, life will always have good and bad. So we had better stop fighting this fact and make our peace with it. The Buddha Dharma contains the light and the dark, the right and the wrong - quite different from what we are used to. In our thinking, all the opposites are split apart, and good is separate from bad. We all have our own idea of what is good

and we side with it. We believe in fighting the dark, and the bad will be vanquished and eventually just the light or the good will remain, forever. Perhaps we believe that scientific progress will lead to a world where there is no pain.

If we really wish to go into the practice of Buddhism, we westerners must first our peace with the first Noble truth, suffering, because light and dark, good and bad, right and wrong are all contained in the one nature. Is the Buddha-nature, which becomes all things.

When we here this, the grasping tendency of 'I' causes us to believe that good is the same as bad, light is the same as dark and pain is the same as the pleasure. And seeing a crime in the street where an old lady is mugged, we say that this is just her karma, the Dharma in action !

Although the Dharma is of one nature and all things share it, the Dharma manifests itself in the huge variety of ' the ten thousand things' to 'me' they are seen as opposites 'I' see difference in terms of opposites. I cannot things as they really are. Of course, right is different from wrong and male is different from female. But they all share the same characteristics of being impermanent and unsatisfactory and having no essential self-nature. the opposites do not exist out there; they are my judgments placed on the world. Which is better, a racehorse or a dairy cow? We identify with one side or the other depending on whether 'I' feel thirsty or am in a hurry. If I identify with the flag, a party, a religion, a conviction, what I think is right or what suits me or if it is challenged in any way, suddenly I react as if my life were threatened. Because we are caught up in the opposites, we over identify with our opinion, which is the sickness of 'I' it identifies with one thing and fears its loss or its opposites. Becoming aware that those opposites are manufactured by 'I' is the unlinking of the twelve-linked chain of dependent origination.

We know that there are safe and things that are unsafe. If a situation is dangerous, we get out of the way of it; if we cannot avoid it, then we must suffer it through. Not resisting these facts of life has to start at the only place that counts- not with this person or that group of people but right here because the split

between I and the other exists in the heart.

One of the best teacher is nature itself not the manifest nature of flora and fauna but the invisible nature that informs all forms. It is this nature that informs the oak tree when to burst into leaf and when to sprout acorns. This nature informs the swallows when to fly south for the winter and when to fly north for the summer. This nature tells the mother hen to sit on her eggs, to stay there until they hatch and then to forage for food for her chicks. This nature informs the salmon to swim thousands of miles to a particular river in Scotland and lay her eggs. This is the wisdom of Dharma manifesting itself, and that wisdom is inherent in us too. If this wisdom were not inherent in us and informing us then I would not be able to communicate or to write this and you would be unable understand or to read it. This nature informs all our movements, our walking and our sleeping, our growing up and our growing old, and it also shows it how to die. Life and death is a game that nature has been playing since beginning less time.

An old man approached zen master bankei and asked him if he would take him as his student. master bankei asked him why at his age he wanted to be his student. The old man explained that as he approached death, he wished to acquire that special confidence to face it. death. master bankei replied, ' there is no special confidence to face death. When it is time to die, you simply die' it is the wisdom of the Buddha-nature that knows as to die. This nature informs birth, life and death, and it is for us to go with it.

Things happen because it is their nature to happen; but when 'I' instigates something, there is always a purpose. 'I' will do something only if it has a purpose. 'I' feel that my life has to have a purpose, otherwise life seems meaningless. But nature is not like that. A poem goes:

Deep in the forest away from prying eyes
The cherry tree blossom out of the sincerity
of its own heart.

Someone came up to me once maintaining that the cherry tree blossoms to attract insects in order for pollination to take place. But this does not hold because the cherry tree would blossom even if there

were no insects. A cherry tree doesn't blossom in order to be pollinated, for that would imply that it acted with intention, and nature doesn't intend anything. It is the same with us: human life does not have not intrinsic purpose; neither does the universe. The Dharma too has not purpose, but there is meaning. In Buddhism, the meaning of life is not the same as the purpose of life or the purpose of the universe. In Buddhism, the meaning of life is simply to get back into harmony with our inherent nature, the interconnected harmony of all things just as they are. Other beings don't ask 'what is the meaning of life?' because they are so close to nature that there is no distinction between their lives and their inherent nature.

A Hindu story illustrates this difference between the view of 'I' and the view of life itself. Indra is one of the great gods of the Hindu pantheon along with Brahma and Vishnu. Indra rules the universe. In the early part of his life, he battle with a demon called vritra. This demon had blocked the waters of the earth, causing a terrible drought which threatened the harvests of the whole world. Indra fought vritra and eventually vanquished him, and the waters flowed once more throughout the world. The harvests was saved and the people were jubilant. They praised Indra, raised altars to Indra and made offerings and said prayers to him. 'you have saved us', they cried. Though Indra was a very great god, he was not above being influenced by all this adulation. He looks at his great palace in heaven and saw that it was very impressive; but after receiving so much praise, he wondered whether it was really grand enough for Indra, king of all the gods. So he called for the divine architect and commanded that he build a mighty palace fit for him, which he did. Just as the new palace was coming to completion, Indra inspected it and told the architect that his liked his new palace but felt that there could be a few improvements, for example an extra tower here just to balance the other side. Then he said, we shall need another tower at the rear, and I have been looking at the central chamber and thing that there should be more ornamentation and gold embellishment there. I also thing that there should be another extension, to connect these two towers, and an annex at the rear, to provide a room where I can rest.' The alterations

went on and on; but every time they were near to completion Indra would find another improvement to be made. The architect, who like all gods, lived for a very long time, realized that this project would go on and on, and so he complained to Brahma, the god who lives outside time. Brahma said, 'leave it to me.'

The next day Indra sat in the throneroom of his grand but still incomplete palace. Suddenly, from over the brow of the hill, was heard wonderful music and laughter of children. Then a beautiful blue boy appeared surrounded by singing and dancing children. They came into the palace and Indra invited them to sit down. After a few pleasantries, Indra asked them, why have you come? The blue boy said, 'A rumour has reached me that the current Indra has built a palace so wonderful that it outstrips the grandeur of any other palace built by any previous Indra. Now that I have seen it, I must agree that this palace is among the best that any other has ever built.' Indra immediately asked, 'what do you mean?' the little blue boy laughed and said, 'But do you not know that Vishnu, the sleeping god, lies in the vast world ocean and that as he sleep, he dreams the dream of the universe? We are the characters in his dream. Out of his navel grows a lotus. The lotus bud opens, and sitting on that lotus is Brahma. And Brahma opens his eyes, and as he opens his eyes, a world system comes into being; and that world system is ruled over by and India. After a time, Brahma closes his eyes and that system passes out of being. Then he opens his eyes and another world system comes into being ruled over another India. And then he closes his eyes and that world system passes out of being. And this is repeated throughout the cycle. Then the lotus closes, concealing Brahma, and returns into Vishnu's navel. After a period of inactivity, another lotus grows out of Vishnu navel. The lotus bud opens to reveal another brahma; and when he opens his eyes, another world system comes into being. And the whole cycle of world systems rising and falling happens all over again.' the little blue boy continued, 'of course, this is just the Vishnu who lives in our universe. There are countless other universes. A wish man may be able to calculate all the grains of sand of all the beaches in the world, but on one can calculate how many world systems are ruled over by Vishnus,

Brahmas and Indras. '

At the moment, and enormous column of ants came through one entrance of the palace, and they marched out of the other side of the palace. Indra and the blue boy looked out, and as far as they could see the column of ants stretched into the distance in both directions. The blue boy said, 'former Indras all'.

In view of the enormity of the cosmos and the realization that we are caught up in the delusion of 'I' it is difficult to justify clinging to a particular from as Indra-we can be become overpower by it. there is the vast universe, on the one hand, and little me, on the other, or there is the big inflated me and the little universe. There is always the one greater and the other smaller. Both are caused by the sickness of 'I' but the universe and 'I' have the same root nature, and their separation is only an appearance. If this universe is calculably vast but we part of that incalculable greatness, then this is the middle way. Now we have the vast universe, and all of us have a part of play in it.

This is way the Buddha taught the way of non-attachment to all forms and roles. He taught us to let go of these forms because they are not what we really are; they are not our true nature. We are that which becomes this form and will become all forms-this is our true nature. This is the Dharma. This is the Buddha-nature. It is the realization of this Buddha-nature that the Buddhist path takes us towards. The realization of one's inherent nature is the realization of all nature at all times and in all places. Ultimately, this is the mystery; and if we continue to try to seize hold of a form and run away from others, then we lose it. This is why the Buddha said on his awakening 'how wonderful, how miraculous. All being but all are fully endowed with the wisdom and the power of the tathagata, but because of their sticky attachment, human beings are not aware of it'. All other being live out of that nature, but human beings are divorced from it. This lead to a feeling of being lost, of being separate, which is the classic symptom of 'I'. It is 'I' versus the world, alienated from everything around me.

If things do not arise for a purpose but arise out of their own nature, meaning that they have causes and conditions, then all things are interdependent. Because this is also true of us, it has huge implications for Buddhist practice. Whether

it is meditation on the cushion or meditation in our activities throughout the day, we find that 'I' cannot do it. 'I' sit down to meditate and find that 'I' can't; my head won't let me. 'I' try to do the daily life practice but I forget; it is too difficult: it is the emotion, it is my lifestyle, it is my husband, it is the children which prevent me. 'I' feel it must be 'me' who does practice. But in the interconnected Dharmic context, there is no 'I' who does the doing. These problems arise quite simply because they have been cultivated to arise.

A gardener, no matter how proficient, only plant the seeds and pulls out the weeds in the garden. It is nature that makes the garden grow. A farmer planted a rice paddy. His son, seeing all the rice plants, thought he would please his father by rising them a little, and he pulled each rice plant up an inch or two. Inevitably, when the hot sun warmed the crop in the morning, it waited. This is the kind of thing that 'I' would do. 'I' like feel in charge; more importantly, it makes me feel like a 'somebody'. However, it is not 'I' but the Buddha- nature that does the practice, and it eats the meal and lives our lives. All we can do is plant a few seeds and pull up few seeds. And over time, the transformations and the becomings begin to happen, not because 'I' make them happen but because it is the nature of seeds to ripen. We work in harmony with nature, like the gardener. Although he does not grow the plants, he facilitates their growing; his resources and efforts allow the nature of the garden to fulfil itself.

It is true that out animal brothers and sisters are at one with their inherent nature and that we are estranged from it, but does that make us inferior? Even though we have *sati*, or reflective consciousness, which produces a feeling of a separate 'I', it also allows our inherent nature to know itself. Only a human being can become a fully enlighten Buddha. As Zen master Hakuin said, 'Outside human beings, no Buddhas'. All beings have Buddha-nature, but only human beings have the potential to realize that nature. We have to suffer a fall first, which we have done, locked in our world of a separate 'I', of wanting this, not wanting that, existing in the prison of 'I'. and yet that prison of 'I' contains the germ of attaining complete and perfect Enlightenment. This is why the Buddha said 'Only from the human realm is liberation possible.' ♦

बौद्ध गतिविधि

भिक्षु महासंघको साधारण सभा सत्पञ्ज

१० आषाढ, २०६३। नेपालका संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको विशेष उपस्थिति एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको सभापतित्वमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको १४ औं साधारण सभा धार्मिक विधिपूर्वक विश्वशान्ति विहार, नयाँ बानेश्वरमा सम्पन्न भएको छ। विहानी पहिलो सत्रमा उपस्थित संघसमागमवीच आपत्ति देशना तथा श्रामणेरहरूबाट दशशील प्रार्थना बुद्धपूजाबाट थालनी भएको थियो भने दिवंगत भिक्षुहरूको स्मृतिमा महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरबाट मरणानुस्मृति भावना गराउनुभयो। त्यसपछि संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले बुद्धशासनिक कार्यक्षेत्रमा अधि बढ्न संघसदस्यहरूबीच सांघिक चेतनाको अभिवृद्धि, धेरै कट्टरपन्थी हुन नहुने, सामूहिक भेटघाट निरन्तर भइरहनुपर्ने पक्षमाथि प्रकाश पार्नुभई उपस्थित संघसदस्यहरूलाई ओवा-उपदेश गर्नुभयो। यसको लगत्तै अ.ने.भि.महासंघका सचिव भिक्षु कोण्डन्यले महासंघको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो भने महासंघका कोषाध्यक्ष एवं नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाका केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु बोधिज्ञानले महासंघको तथा ने.बौ.प.शि.को आर्थिक प्रतिवेदन संयुक्तरूपमा प्रस्तुत गर्नुभयो।

भोजनपछि, दुतीय सत्रको शुरूमै महासंघका सचिव भिक्षु कोण्डन्यबाट आठवृद्धि एजेण्डा प्रस्तुत गर्नेक्रममा -१) लुम्बिनी परिसरमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको छुट्टै विहार निर्माण। २) भिक्षुहरू वृद्ध र रोगी हुंदाको उचित व्यवस्था। ३) नेपालका श्रद्धेय संघनायक/संघउपनायकहरूको दाहसंस्कार कर्मका लागि निश्चित दाहसंस्कार विधिको प्रारूप तय सम्बन्धी। ४) भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका-प्रब्रजितहरूको मसान (चिहान) को समूचित व्यवस्था। ५) महासंघका अध्यक्षका लागि आवश्यक सुविधा उपलब्ध गराउने। ६) नेपालका संघनायक-निवास, पदस्थापन, अभिनन्दनसम्बन्धी निश्चित कार्यक्रको तर्जुमा। ७) महासंघको छुट्टै वेबसाइट निर्माण। ८) प्रब्रजितहरूलाई प्रवचन दिन योग्य बनाउन समूचित रूपमा प्रशिक्षणको व्यवस्था सम्बन्धी।

महासंघको एजेण्डा प्रस्तुतीपछि उपस्थित समागमवीच संघसदस्यहरूका लागि फ्लोर ओपन गरिएको लगत्तै आ-आफ्ना विचार, भावना, सुभाब, मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा क्रमशः भिक्षुहरू वरसम्बोधि, कुमार काश्यप महास्थविर, आनन्द, धर्ममूर्ति, शोभित, सद्गतिस्स, विमलकीर्ति, धर्मपाल महास्थविर, संघरक्षित, कोलित, कीर्तिज्योति, भदिय, जटिल, सुशील, बोधिज्ञान तथा मैत्री महास्थविरले बोल्नुभयो। विभिन्न विहारमा विद्यमान आन्तरिक एवं बाह्य समस्यासम्बन्धी महासंघबाट हुने अन्तर्राष्ट्रिय सभा

सम्मेलनवारे पारदर्शिता, बुद्धधर्म ऊँकारअन्तर्गत भन्ने प्रचार प्रसार विषयसम्बन्धी महासंघको स्पष्ट धारणा प्रकाशमा ल्याउनुपर्ने, महासंघको दिशाबोध र लक्ष स्पष्ट पार्न कार्य निर्देशिका, वार्षिक कार्यतालिका, निश्चित आचारसंहिताको खाँचो, निश्काशित डा. भिक्षु सुनन्दसम्बन्धी निश्काशन तथा प्रवेशवारे पुनर्विचार, भिक्षुणीसम्बन्धी स्पष्ट धारणा प्रकाशमा ल्याउनुपर्ने, धेरवादअनुरूप आधिकारिक संस्कारको निर्माण तथा प्रचलन, प्रब्रजितहरू वृद्ध एवं रोगव्याधि हुँदा उचित व्यवस्थापन, धर्मदूत सेवाका लागि महासंघबाट छुट्टै अक्षय कोषको खडा गर्ने, उपत्यका बाहिर श्रामणेर-प्रब्रज्या दीक्षा दिन निश्चित उल्लेख्य महास्थविर भिक्षुहरूमध्येबाट कोही सुलभरूपमा उपस्थित गराउन सक्ने प्रावधान गरिनुपर्ने, साधारण सभा र वार्षिक सभामा स्पष्टता हुनुपर्ने, परियति शिक्षासम्बन्धी व्यापकताका लागि पारदर्शिता एवं व्यापकताको खाँचो आदि विविध विषयसम्बन्धी ओपन फ्लोरमा कुरा उठाइएको थियो भने महासंघका सचिव भिक्षु कोण्डन्यले स्पष्टिकरणका लागि क्रमिकरूपमा जवाफ दिनुभयो।

सभापतित्व ग्रहण गर्नुहुने महासंघका अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले संघसदस्यहरूबीच सांघिक चेतनाको विकास, सामूहिक रूपमा बुद्धशासनलाई अधि बढाउने कार्यका कार्यगत एकताको आवश्यकता, समय समयमा संघसमागमको व्यवस्था गरिदै लानसके अगाडि बढ्न ढोकाहरू खुल्दैजाने हुन्छ भन्ने ओवादसहित उपदेश दिनुभई पुण्यानुमोदन गर्नुभई सभा विसर्जन पनि गर्नुभयो। सो दिन विहान जलपान डा. केशरी वज्राचार्य, दिवा भोजनका लागि रोशन बहादुर शाक्य तथा दिवा सर्वतका लागि दयाकृष्ण श्रेष्ठ परिवारले सौजन्य गर्नुभएको थियो भने साधारण सभामा भिक्षु भदियले उद्घोषण गर्नुभएको थियो।

प्रब्रज्या सम्पन्न

विश्वशान्ति विहार, भिन भवनमा प्रत्येक वर्षमा गरिदै आउने प्रब्रज्या कार्यक्रम अनुसार गत जेष्ठ ३ गतेका दिन नेपालका विभिन्न स्थानका १३ कुलपुत्रहरूलाई विहार प्रमुख भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरको उपाध्याय एवं आचार्यत्वमा प्रव्रजित गराई शासनमा दिक्षित गरिएकोछ।

विहारमै बुद्धधर्म सम्बन्धि अध्ययन अध्यापन गराउनुका साथै सरकारी स्तरको शिक्षा पनि प्रदान गरिदै आएको यस केन्द्रमा हाल शैक्षिक सत्र २०६३/६४मा अध्ययन अध्यापन गर्नेहरू कक्षा ६,७,८,९, र १० गरी क्रमशः १० जना ६ जना ५ जना १० जना र ६ जना गरी कूल ३७ जना विद्यार्थीको रूपमा अध्ययन गरिरहेका छन्।

बुद्ध पूजा सम्पन्न

स्वयम्भू जेष्ठ २८:-आनन्दकुटी विहारमा प्रत्येक पूर्णिमा

भै गत जेष्ठ पूर्णिमाका दिन पनि विविध धार्मिक कार्यक्रमका साथ बुद्ध पूजा सम्पन्न भएको छ ।

बौद्ध परम्परा अनुसार सर्वप्रथम शील समादान गरी शुरु गरिएको उक्त बुद्धपूजा कार्यक्रममा विगतका पूर्णिमामा भै बुद्धपूजा परित्राण पाठ पश्चात श्री लंकामा अध्ययनरत भिक्षु अशोकद्वारा धर्मदेशना गरिएको थियो । अन्तमा पुण्यानुमोदन पश्चात भोजन दानपछि कार्यक्रम समापन गरिएको थियो ।

विदाई समारोह

जेष्ठ २८-स्वयम्भू स्थित आनन्दकुटी विहारमा जेष्ठ पूर्णिमाको दिन, पूर्णिमाको कार्यक्रम पश्चात आनन्दकुटी विहार गुठीको आयोजनामा एक विदाई समारोह सम्पन्न गरिएको समाचार छ ।

३ वर्षे कार्यकाल पुरा गरि स्वदेश फर्कन लाग्नु भएका नेपालका लागि श्री लंकाका महामहिम राजदूत ग्रेस अम्मल आशिर्वादमलाई विदाई समारोहमा आनन्दकुटी विहार गुठी लगायत विभिन्न बौद्ध संघ-संस्थाहरुले, उहाँले नेपाल बसाई अवधिमा बुद्धधर्म दिइएको सहयोग र हौसला दिएको कदर गर्दै उपहारहरु, कदरपत्र प्रदान गरी विदाई गरिएको थियो ।

उक्त समारोहमा बुद्धजयन्ती समारोह समितिका महासचिव श्री संघरत्न शाक्य, महिला बौद्ध संघका श्रीमति डा. केशरीलक्ष्मी मानन्धर, युवा बौद्ध समूह काठमाण्डौका अध्यक्ष विरत्न मानन्धर, आनन्दकुटी विहार गुठीका अध्यक्ष भिक्षु कुमार कास्यप महास्थविर आदिले आ-आफ्नो मन्तव्य दिनु भएको थियो भने राजदूत ग्रेस अम्मल आशिर्वादमले पनि आफ्नो मन्तव्य राख्नु भएको थियो । सबै मन्तव्यमा नेपाल र श्री लंका बीचको सुमधुर सम्बन्धलाई अझ अगाडि तुल्याउँदै सक्दो सहयोग आदान-प्रदान गर्नु पर्ने कुरा प्रकाश पारिएको थियो ।

अन्तमा कार्यक्रम सञ्चालक एवं आनन्दकुटी विहारका सचिव धर्ममूर्तिले सबैलाई धन्यवाद दिनु भएको थियो ।

दायक सभा, बुद्धजयन्ती समारोह समितिका र आनन्दकुटी विहार गुठीकाले संयुक्त रुपमा दिइएको कदरपत्र अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु कोण्डञ्जले समारोहमा पढेर सुनाएपछि समारोहका सभापति भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले महामहिम राजदूतलाई प्रदान गरियो । कदरपत्र पढेर सुनाउने क्रममा सचिव भिक्षु कोण्डञ्जले केहि आफ्नो मन्तव्य पनि दिनु भएको थियो ।

उक्त अवसरमा उपहार प्रदान गर्नुहुने संघ-संस्थाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

आनन्दकुटी विहार गुठी, आनन्दकुटी दायक सभा, बुद्धजयन्ती समारोह समिति, महिला बौद्ध संघ, नेपाल युवा बौद्ध समूह, काठमाण्डौ, विश्वशान्ति विहार परिवार, आनन्दकुटी

विद्यापीठ, र सुखि होतु नेपाल ।

ती संघ-संस्थाहरु मार्फत नेपाली बौद्धहरुको प्रतिनिधित्व गर्दै नेपालमा बुद्धधर्म उत्थानमा सहयोगी राष्ट्रका प्रतिनिधित्व गर्ने महामहिम राजदूतज्यूलाई उपहार प्रदान गरिएको थियो ।

पुरानो उपासक सम्मानित

आनन्दकुटी दायक सभा अध्यक्ष एवं आनन्दकुटी विहारका पुरानो उपासक श्री तिर्थ नारायण मानन्धरलाई बहाँले बुद्धधर्ममा पुर्‍याउनु भएको योगदानको कदर स्वरुप खादा तथा फोटो उपहार प्रदान गरि श्री जुजुभाई सपरिवारवाट सम्मान गरिएको छ ।

पुस्तक विमोचन

आषाढ १७ स्वयम्भू-स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारमा आषाढ १७ गतेका दिन एक समारोह बीच अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष एवं बिहार गुठीका अध्यक्षका साथ आनन्दकुटी विहारका प्रमुख आचार्य भिक्षु कुमार कास्यप महास्थविरले 'अपादान पालि' पुस्तक विमोचन गर्नु भयो ।

उक्त विमोचित पुस्तकको अनुवाद नेवासिक भिक्षु तथा आनन्दकुटी विहार गुठीका सदस्य सचिव रहनु भएका भिक्षु धर्ममूर्ति स्थविरद्वारा नेपाल भाषामा गर्नु भएको थियो । पुस्तकको प्रकाशनको लागि लाग्ने सम्पूर्ण खर्च अनुवादकका पिता हिरालाल नकर्मिले आमा मोहनमाया (कान्छी) नकर्मि र सपरिवारवाट व्यहोरिएको थियो । आफ्नो ८७ औं जन्मदिनको अवसरमा हिरालाल नकर्मि सपरिवारद्वारा आषाढ १७ गतेका दिन आनन्दकुटी विहारमा भिक्षु महासंघलाई र आमन्त्रित सम्पूर्ण अतिथिहरुलाई विमोचित उक्त पुस्तक वितरण गर्नुका साथै भोजनको प्रवन्ध पनि गर्नु भएको थियो ।

प्रकाशित उक्त पुस्तकको बारेमा बोल्ने क्रममा अनुवादक भिक्षु धर्ममूर्तिले 'अपादान पालि' 'धेरापदान'को पहिलो भाग भएको र दोश्रो भाग पनि छिट्टै प्रकाशनमा आउने जानकारी दिनु भयो ।

उक्त समारोहमा मन्तव्य दिने क्रममा भिक्षु बोधिसेन महास्थविरले धन भन्दा ज्ञान ठूलो भएको उल्लेख गर्नु हुँदै बुद्धधर्मका यस प्रकारका पुस्तकहरु प्रकाशनार्थ सबैकै श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरु अग्रसर हुनु पर्नेमा जोड दिनु हुँदै धेरैपदानको प्रकाशनार्थ सम्पूर्ण खर्च व्यहोरिदिनु भएका दाताहरुमा साधुवाद दिनुभयो । अर्का प्रवक्त दुण्ड वहादुर वज्राचार्यले नेपाल भाषामा त्रिपिटक ग्रन्थ अनुवाद प्रकाशन गर्ने परियोजना भएकोले यसमा सबैको सहयोग अपरिहार्य भएको उल्लेख गर्नु हुँदै सहयोगको लागि विशेष जोड दिनु भयो ।

उक्त विमोचनका प्रमुख आचार्य कुमार कास्यप महास्थविरले अनुवादक भिक्षु धर्ममूर्तिको कार्य सहाणीय भएको उल्लेख गर्नु हुँदै यस्तै प्रकारका बुद्धधर्मका ग्रन्थहरु अनुवाद र रचनामा अधि बढ्नेछ भन्ने आशा र विश्वास प्रकट गर्दै उपासक श्री हिरालाल नकर्मि सहित सम्पूर्ण परिवारको कार्य प्रशंसनिय

भएको बोलनु हुँदै भविष्यमा पनि यस्ता कार्यमा साथ दिने विश्वास व्यक्त गर्नु भयो ।

भिक्षु धर्ममूर्तिले स्वागत भाषणबाट शुरु गर्नु भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित सकल उपासकोपासिकाहरुलाई परित्राण सञ्जायना गरी आर्शिवाद दिदै अन्तमा धन्यवाद ज्ञापन पश्चात सम्पन्न भएको थियो ।

गोष्ठी सम्पन्न

भक्तपुर:- बौद्ध संघ भक्तपुरको आयोजनामा हालै नेपाल रेडक्रस भवन, भक्तपुरमा एक कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न भयो ।

उक्त गोष्ठी भिक्षु आनन्दबाट उद्घाटन पश्चात विधिवत् रुपमा डा. केशवमान शाक्यको सक्रियतामा सञ्चालित कार्यक्रममा नेपालका विभिन्न जात-जाति तथा ७६ जना बौद्ध विद्वानहरु बीच अन्तरक्रियात्मक रुपमा नेपालको सन्दर्भमा धर्मनिरपेक्षता प्राप्तीका उपाय तथा जात-जातिका विषयमा दिशाबोधलाई कार्यरूप दिने उद्देश्यले प्रचार-प्रसार एक नौ सदस्यीय कमिटी पनि निर्माण गरिएको छ ।

गोष्ठीमा भएका अन्तरक्रियात्मक छलफलबाट धर्मनिरपेक्षता सम्बन्धी समस्या र उपाय माथि लोक वहादुर शाक्य, कृष्ण कुमार प्रजापति, सुमित्रा मानन्धर गुरुङ्ग र अमृत घलेले टिप्पणी गर्नु भएको थियो ।

उक्त कार्यक्रम संघका अध्यक्ष संघरत्न शाक्यको सभापतित्वमा भएको उक्त कार्यक्रम स्वागत भाषण क्रममा त्रिरत्न शाक्यले गोष्ठीको उद्देश्य र उपादेयता बारे प्रकाश पारिएको थियो । अन्तमा लक्ष्मीचन्द्र वज्राचार्यले धन्यवाद दिदै सभापतिको अनुमतिमा गोष्ठी विसर्जन भएको थियो ।

धर्म देशना

यल ने. सं ११२६ तछलागा ४:- नेपाल सम्वत अनुसार प्रत्येक महिनाको पहिलो दिनको एक पटक गरिने बद्ध- पूजा कार्यक्रम, गत तछलागा ४का दिन पनि विश्व मैत्री विहारमा बुद्ध-पूजा सम्पन्न भयो ।

बौद्ध पद्धति अनुसार पञ्चशील समादान पश्चात शुरु भएको उक्त बुद्ध-पूजा कार्यक्रममा अनगारिका सुजाताबाट गुरुमा गृही विनय सम्बन्धी आमा-बुवा तथा छोरा-छोरी र मित्र-बान्धव प्रति एक आपसमा एक-अर्काले गर्नु पर्ने काम र कर्तव्यका बारे व्याख्या गर्नुभएको थियो ।

उक्त कार्यक्रममा सदा भैं गत बुद्ध-पूजाका विषयमा बोल्नु हुने द्वय अष्टमाया र बोधिरत्नहरुलाई अनगारिका सुजाता गुरुमाले हौसला स्वरूप पुरस्कार बितरण पनि गर्नु भयो । साथै दिल शोभा तथा शान्तरत्न द्वयले क्रमशः परोपकारको भावना जागृत गराउन सकेमा मनमा शान्ति जगाउन सकिने र बाल-मूर्खहरुको संगत गर्न नहुने र कल्याण मित्रको संगतबाट मात्र

प्रगति र हित हुने कुरा धर्म प्रवचन सुन्ने क्रममा थाहा पाएको जानकारी गराउनु भयो । कार्यक्रममा पूर्णमान चित्रकारले स्वागत भाषण तथा हेराकाजीद्वारा धन्यवाद ज्ञापन गर्नु भएको थियो ।

निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न

वैशाख २८ विराटनगर:-२५५० औं बुद्ध जयन्तीको शुभ अवसरमा युवा बौद्ध संघ विराटनगर तथा यूराशिया रेयुकाईको २० औं शाखा विराटनगरको संयुक्त आयोजनामा निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न भएको छ ।

विराटनगर बुद्ध विहारको प्राङ्गनमा सम्पन्न भएको उक्त स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रममा कोशि अञ्चल विराटनगरका डा. राजकुमार सिंह तथा स्टाफ नर्स नीकिता भट्टराई लगायत स्वास्थ्य टोलिद्वारा सेवा पुऱ्याइएको थियो । उक्त शिविरमा विभिन्न ६८ रोगीद्वारा स्वास्थ्य शिविरमा भाग लिएका थिए ।

मोरङ जिल्ला बार एशोसिएनका अध्यक्ष अधिवक्ता श्री जगत थापाले उद्घाटन गर्नु भएको उक्त कार्यक्रम मोहन ताम्राकारको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो ।

अन्धकारबाट उज्यालोतिर

नगदेश जेष्ठ २५:-भक्तपुर, ठिमी नगदेश बौद्ध समूहका सदस्य पूर्ण कुमारी वाडेको निधन पश्चात बर्होको दुई आँखा परिवारको सहमतिमा तिलगंगा आँखा केन्द्रलाई दान गरिएको थियो ।

उक्त दान गरिएको दुई आँखा मध्ये एक सिन्धुलि निवासी ३६ वर्षीय दुखी महिलालाई र अर्को एक टौदह निवासी १२ वर्षीय बालिकामा सफल प्रत्यारोपण गरिएको कुरा तिलगंगा आँखा केन्द्रबाट जानकारी प्राप्त भएको छ ।

पदोन्नति

पाटन जेष्ठ २७-विश्व भ्रातृत्व बौद्ध युवा संघ (wfbv) को अप्रिक १७-२३सम्म ताइवानको फो-क्वान मन्दिरमा भएको सम्मेलनमा भाग लिने भएका युवक बौद्ध मण्डलका प्रमुख सानुराज शाक्य र सदस्य सुरज शाक्य भाग लिनु भएको उक्त सम्मेलनमा भएको कार्यसमितिबाट क्रमशः सानुराज शाक्य सहायक कोषाध्यक्ष र सुरज शाक्य युवा विकाश कवको सहायक उपाध्यक्ष पदमा नियुक्त भएको जानकारी प्राप्त भएको छ ।

ध्यान हल निर्माण सम्पन्न

युवक बौद्ध मण्डलको सक्रियतामा पाटनस्थित किन्हुवाहिलमा लम्बाई १२"६० फुटको ध्यान हल निर्माण सम्पन्न भएको छ । उक्त हलमा ४२"को बुद्ध मूर्ति, महासचिव राजेश शाक्यद्वारा निर्माण गरी बुद्ध मूर्ति समेत प्रतिस्थापना गरिएको समाचार छ ।

बक्तृत्व कला सञ्चालन

यही आषाढ पूर्णिमा (गुरु पूर्णिमा)को उपलक्ष्यमा १४औं पाटन जिल्लाव्यापी बौद्ध बक्तृत्वकला प्रतियोगिता आउने असार

३१ गते सञ्चालन हुने उक्त कलाका संयोजक सचिव नन्द (सानुभाई) शाक्यद्वारा जानकारी प्राप्त भएको छ । साथै उक्त प्रतियोगितामा विभिन्न १२ संघ-संस्थास्थाहरूले भागलिइने पनि जानकारी गराउनु भयो ।

उत्कृष्ट कलाकार सम्मान गरिने

यही आउने श्रावण १७ गतेका दिन युवक बौद्ध मण्डलको ३६औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा पाटन नगरको नक्सा सहित पाटन नगरका उत्कृष्ट वास्तुकलाका चित्र सहित पुस्तिका प्रकाशित गरिने र पाटनका उत्कृष्ट कलाकारहरूलाई सम्मान गरिने भएको छ ।

बौद्ध हाजिर-जवाफ सम्पन्न

आषाढ ३:- ललितपुरस्थित अक्षस्वर महाविहारमा नेपाल बौद्ध परिषद्द्वारा २५५०औं बुद्धजयन्तिको उपलक्ष्यमा आयोजना गरि गत जेष्ठ २९ गतेदेखि आषाढ ३ गतेसम्म सञ्चालित बुद्धधर्म विषय बौद्ध हाजिर-जवाफ प्रतियोगिता गत आषाढ ३ गतेका दिन सुजाता गुरुमाको प्रमुख आतिथ्यमा परिषद्का अध्यक्ष महीश्वर राज बज्राचार्यको सभापतित्वमा हाजिर-जवाफ प्रतियोगिता सम्पन्न भएको छ ।

विभिन्न १८ वटा बौद्ध संघ-संस्था तथा पुस्तकालयहरू सहभागि प्रतियोगिताका फाइनलमा ४ वटा टिमले प्रवेश पाएको थियो । उक्त ४ टिमहरू मध्ये क्रमश आलोक वाचनालय इच्छाछैं प्रथम दीपकर परियति शिक्षालय नागवहाल तथा वेलुवनाराम

विहार ठेचो देतिय र यज मनोहर महाविहार सुवाह तृतीय स्थान प्राप्त गरि पाटन औद्यौगिक क्षेत्रका शाक्य जाडण्काफट इण्डष्ट्रिजका प्रोप्राइटर श्री सागर शाक्यको हातबाट उपहार प्राप्त गरे थिए ।

पाँचौ संस्करण प्रकाशित

लोकप्रिय तथा सुप्रसिद्ध पालि अर्थसहितको प्रथम पटक आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा अनुदित धम्मपद गाथा पुस्तिका अत्यधिक लोकप्रिय र मागका कारण हेराकाजि सुइका (शाक्य) नागवहालको सक्रियतामा पाँचौ संस्करण प्रकाशित भएको छ ।

उक्त धम्मपद गाथामा भगवान् बुद्धले विभिन्न व्यक्तिहरूलाई विभिन्न स्थानमा कारणा कारणवश दिनु भएको उपदेशहरूको गाथाहरूमात्र संग्रहित यम्मककवग देखि ब्राम्हण वर्ग सम्म छव्विस वर्गमा चार सो तेहिसवटा गाथा सम्महित उक्त पुस्तिका विभिन्न चन्दा दाताहरू तथा आफू स्वयंले समेत चन्दा हालि हजार प्रति प्रकाशित गरिएको छ ।

साथै उक्त पुस्तक शुलभ र सरल तरिकाबाट ईच्छित व्यक्तिहरूले प्राप्त गर्न सकोस् भन्ने मंगलबजारका विभिन्न पुस्तक पसलहरूमा उपलब्ध हुन सक्ने गरि राखिएको जानकारी प्राप्त भएको छ ।

पुस्तक पाईने स्थानहरू

विद्यापुस्तक भण्डार, महापाल, मंगलबजार, ललितपुर
जनरल ईम्पेक्स, मंगलबजार, ललितपुर
न्यू यूनियनसल इजुकेशन सेन्टर, मंगलबजार, ललितपुर
र कृष्ण बुक्स एण्ड स्टेशनरी, मंगलबजार, ललितपुर

SKYWORTH MULTI MEDIA

- *Surround sound system
- *Full multisystem with secam
- * LG picture tube
- *PCB sanyo 3y12
- *Child Lock
- *AV stereo
- *Full function Remote control

5 Years
Warranty

SKYWORTH

COLOR TELEVISION

KIRARA
APPLIANCES

TOYO AC

GAS STOVE

RICE COOKER

CD/VCD/DVD/MP3

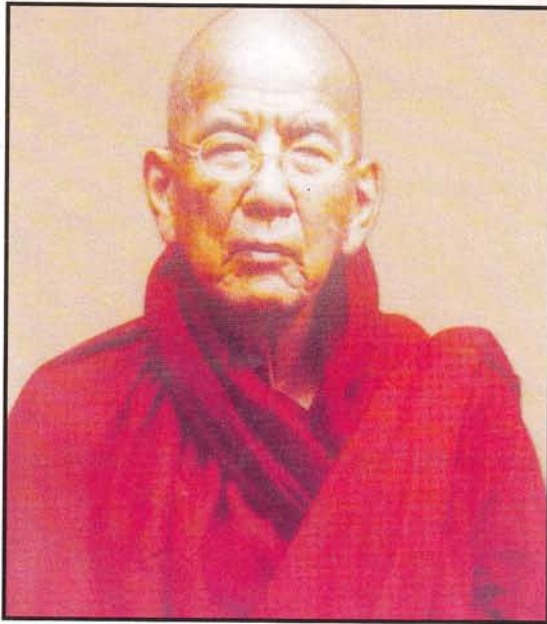
Shower Bath

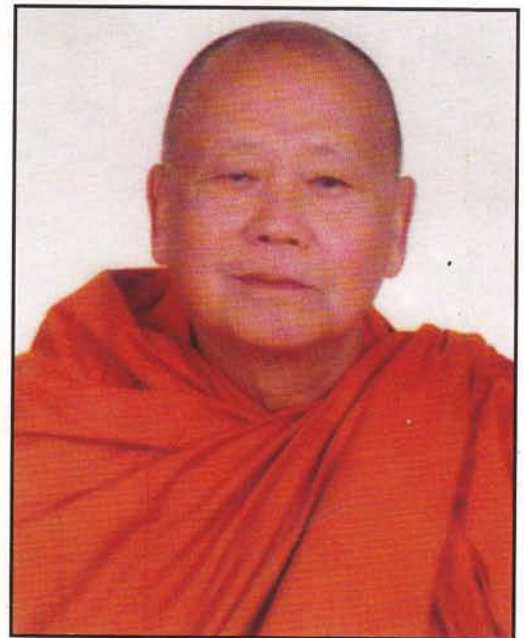
Marketed by: **KIRARA ELECTRONICS NEPAL**

Fax: 4228401. Email: Kirara@vianet.com.np

हार्दिक शुभकामना

श्रद्धेय बुद्धघोष भन्ते
संघनायक

श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते
संघ उप-नायक

श्रद्धेय बुद्धघोष भन्ते तथा अश्वघोष भन्ते नेपालको,
बुद्धशासनको गरीमामय पद संघनायक र संघ उप-नायक
जस्ता उच्चपदमा आशीन हुनु भएकोमा वहाँहरूको
जीवनकालमा नेपाली बुद्ध शासनमा उत्तरोत्तर प्रगति तथा
शासन चिरस्थायीको कामना गर्दछौं ।

आनन्दकुटी विहार
गुठी, परिवार तथा
आनन्दभूमि परिवार
स्वयम्भू

बुद्ध जयन्ति समारोह
समिति, परिवार
सिघःल, नःघल
काठमाण्डौ